

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

ÍNDEX

I. MEMÒRIA

- I.1. Introducció
- I.2. Antecedents
 - I.2.1. Agricultura
 - I.2.2. Ramaderia
 - I.2.3. Inventari de parcel·les agrícoles i elements ramaders
- I.3. Àmbit i propietat
- I.4. Fonaments del Pla Agropecuari
 - I.4.1. Fonaments jurídics
 - I.4.1.1. Marc legal
 - I.4.1.2. Justificació de la figura del Pla
 - I.4.1.3. Promotor, tramitació i contingut del Pla
 - I.4.2. Fonaments tècnics
 - I.4.2.1. Descripció general
 - I.4.2.1.1. Medi físic
 - I.4.2.1.2. Medi biòtic
 - I.4.2.1.3. Medi antròpic
 - I.4.2.1.4. Usos
 - I.4.2.2. Descripció dels elements que configuren l'àmbit agropecuari
 - I.4.2.2.1. Paisatge agrícola
 - I.4.2.2.2. Explotacions ramaderes
 - I.4.2.2.3. Els prats
 - I.4.2.2.4. Repoblacions
 - I.4.2.2.5. Franges de protecció d'incendis forestals

II. DETERMINACIONS DEL PLA AGROPECUARI

- II.1. Objectiu general
- II.2. Línies d'actuació
- II.3. Objectius específics i mesures d'aplicació

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

I. MEMÒRIA

I.1. Introducció

Les zones agrícoles formen part del mosaic paisatgístic i tenen un paper rellevant com a generadores de rendes econòmiques, en la lluita passiva de la prevenció d'incendis forestals i en la creació i manteniment de diversitat d'hàbitats, i per tant d'espècies vegetals i animals.

El Pla Especial d'Ordenació i Protecció del Medi Natural del Parc de Collserola (PEPCo) de l'any 1987 determina, en la secció 5a, articles 52 a 57, les disposicions específiques per a les zones agrícoles del parc, on les defineix com *aquelles en què el paisatge agrícola és predominant i estructura tota l'àrea. Inclouen vegetació de fondalada, turons i retalls de bosquets que l'enriqueixen visualment sense desvirtuar la caracterització de l'àrea. El seu valor paisatgístic i ecològic és molt notable i cal emfasitzar la seva protecció i el seu enfortiment.*

El Decret 146/2010, de 19 d'octubre, de declaració del Parc Natural de la Serra de Collserola i de les reserves naturals parcials de la Font Groga i de la Rierada - Can Balasc, delimita definitivament l'espai Serra de Collserola del Pla d'espais d'interès natural i els seus objectius bàsics són:

- La protecció, conservació i millora del seu patrimoni natural i dels valors geològics, biològics, ecològics, paisatgístics, etnològics, agrícoles i culturals inclosos en el seu àmbit, com a recurs ambiental estratègic en el si de l'àrea metropolitana de Barcelona.
- L'establiment d'un règim de gestió activa i directa adreçada a mantenir la viabilitat ecològica a llarg termini dels ecosistemes naturals i seminaturals del Parc, així com de les espècies que hi estan associades.
- La implantació d'una regulació i zonificació dels usos i les activitats de caràcter educatiu, científic, forestal, cinegètic, agrícola, recreatiu, turístic i urbanístic de l'espai

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

natural protegit, per tal d'integrar i fer compatibles aquestes activitats amb les finalitats de conservació del patrimoni natural i de la biodiversitat del Parc.

- La implantació d'un règim que permeti superar l'aïllament de la Serra de Collserola, que eviti la fragmentació i la pèrdua dels espais agroforestals que conté, que aportí serveis ambientals al conjunt de la ciutadania, i que incorpori solucions als problemes i les necessitats metropolitanes sense sacrificar la qualitat ambiental del seu àmbit.
- El foment de la recerca i la promoció de Collserola com a espai de coneixement.

L'article 6.1 del Decret 146/2010 assenyala que els usos i aprofitaments agrícoles, forestals, ramaders i recreatius s'han de continuar desenvolupant de manera ordenada i de forma compatible amb la protecció de l'espai natural, d'acord amb el que estableixin els instruments de planificació corresponents. A més, determina que cal implantar polítiques de foment per promoure la recuperació d'aquests tipus d'activitats quan afavoreixin la conservació de la qualitat ambiental i paisatgística del Parc.

I.2. Antecedents

I.2.1. Agricultura

Les principals àrees agrícoles de Collserola han estat històricament a les vessants del Vallès i del Llobregat. Els conreus tradicionals del Vallès, amb pendents més suaus, eren la vinya i els cereals (principalment blat) mentre que al Baix Llobregat la vinya compartia protagonisme amb els fruiters de secà (cirerers, pruneres, ametllers, presseguers, garrofers, oliveres, etc.), a més d'algunes hortes i petits camps de cereals. A la resta de Collserola, els conreus es limitaven a clarianes dins el bosc que amb el pas del temps varen anar desapareixent, amb l'excepció de les més properes a algunes de les masies que encara restaven habitades.

La vinya és el conreu que en els darrers 125 anys ha sofert una recessió més forta, passant de ser el principal a convertir-se en gairebé anecdòtic. Ocupava bona part de la

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

superfície agrària abans de l'arribada de la fil·loxera l'any 1883, endinsant-se per les valls de l'interior de Collserola i ocupant els vessants, des dels fons fins a les carenes, com eren els casos de Sant Medir a Sant Cugat del Vallès o Can Salat a Molins de Rei. La seva producció era molt important i a la majoria de masies encara hi resten vestigis de la transformació del raïm a vi en forma de cellers, cups, premses i bótes (Can Coll, Can Calopa de Dalt, Ca n'Albareda, Can Bofill, Can Capellans, etc.). Després de l'estrall de la fil·loxera les zones costerudes es varen abandonar, concentrant-se el conreu a les àrees més planeres i perdent-se bona part de la tradició vitivinícola a la serra. A l'àrea de Sant Just Desvern i Sant Feliu de Llobregat la vinya va ser substituïda pel garrofer fins el dia de la Candelera de l'any 1956 quan una forta gelada negra va arrasar el país, derivant definitivament cap a la reforestació. Aquells vessants geometritzats per les parets de pedra seca i les alineacions de ceps, garrofers i altres arbres fruiters de secà passaren a ser ocupats per la vegetació mediterrània pròpia del lloc, principalment amb les pinedes de pi blanc afavorides per la mà de l'home.

Una altra causa de l'abandonament dels conreus, sobretot a la vessant del Llobregat, és la baixa productivitat dels fruiters de secà. Això, sumat a l'orografia del terreny i a la microparcel·lació de moltes finques, cosa que dificulta la mecanització, ha fet que moltes parcel·les agrícoles deixessin de ser conreades i fossin recuperades pel bosc. Com a testimoni mut d'aquests antics conreus en resten un gran nombre d'exemplars dels antics fruiters, com oliveres, garrofers i ametllers, i la presència de parets de pedra seca i barraques de vinya, la majoria mig derruïdes i ocultes per la vegetació. Aquests elements construïts per la mà de l'home formen part de la història i la tradició de la serra i dels seus habitants des de temps immemorials i varen ser molt importants per a l'aprofitament agrícola de la serra, però que degut a la transformació d'usos i costums de les explotacions agrícoles, lligat a un posterior abandonament dels camps, en molts casos es varen degradar, fins arribar a desaparèixer.

Actualment, l'agricultura es manté a les vessants del Vallès i del Llobregat. Així, mentre a la zona vallesana les poques finques agrícoles existents són de mitjanes dimensions amb una estructura d'explotació de conreu extensiu de secà deslligat de la masia, a la

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

zona del Llobregat la superfície conreada total és molt superior però la propietat es troba dispersa, la producció està molt més diversificada i les finques, i parcel·les, són de dimensions reduïdes. En el decurs dels darrers 20 anys hi ha hagut un abandonament important de finques, sobretot les de conreus de fruiters.

I.2.2. Ramaderia

El PEPCo defineix, en el punt 3.2.4., la ramaderia existent al Parc en aquells moments com *una ramaderia tradicional vinculada als masos i complementària a l'agricultura, tot i que bona part de l'activitat pastoral és una ramaderia marginal, desenvolupada com a activitat de subsistència i que presenta dues problemàtiques: la capacitat de pastura i el control sanitari, aspectes que s'han de contemplar en qualsevol planificació del futur del pasturatge a Collserola*. I acaba dient que *l'enfortiment de les activitats complementàries de l'agricultura pot ésser un bon recurs per evitar la seva desaparició, però amb els límits marcats pels impactes en el paisatge i per la incidència en els espais naturals o seminaturals pel que fa a la reconstitució del bosc*.

Les Normes Urbanístiques del PEPCo determinen, en la secció 2a, article 27, les disposicions específiques per l'aprofitament ramader al parc, on es llegeix que *s'admet la pastura en les àrees agrícoles de qualsevol de les zones definides al Parc*. *La ramaderia també és admesa en forma establada amb les condicions establertes en aquesta Normativa per a les edificacions i amb les condicions que la legislació vigent exigeix per al tractament de les aigües residuals*. *Serà admesa la pastura en aquells indrets singulars en raó de tasques de prevenció d'incendis per a la neteja de sotabosc (voravia d'urbanitzacions, vies, etc.) i en raó de tractaments singulars (neteja de les parts baixes de les línies d'alta tensió)*.

La reintroducció controlada de ramats d'ovelles al Parc de Collserola es va iniciar l'any 1995 amb l'objectiu de facilitar el manteniment de les repoblacions, les franges de baixa combustibilitat, els prats d'albellatge i altres zones de vegetació oberta del Parc, sempre en mires a la reducció de la biomassa d'aquestes zones en el marc de la prevenció dels incendis forestals. La principal avantatge que això suposa és l'estalvi

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

en el manteniment de la vegetació d'aquestes zones i a més pot produir uns beneficis als propietaris dels ramats i als pastors contribuint a un desenvolupament sostenible de la serra. Així, es va contactar amb els propietaris dels ramats que quedaven, tant a l'interior com a la perifèria del Parc, per tal d'ampliar la seva zona de pastura a les àrees determinades pels Serveis Tècnics del Parc de Collserola, aconseguint establir col·laboracions amb diversos pastors que portaven els seus ramats d'ovelles a zones del Parc.

Actualment hi ha tres ramats de mitjanes dimensions (300-400 caps de bestiar) i dos de petites dimensions (al voltant de 50 caps) que han anat subsistint al llarg dels anys. Alguns d'aquests ramats pasturen temporalment fora dels límits del Parc mentre que un altre ramat provinent de Castellbisbal entra ocasionalment a Collserola per la zona del Papiol. Els ramats estan formats principalment per ovelles amb un petit percentatge de cabres. Es poden trobar caps de bestiar de diferents races en el mateix ramat així com barreges d'aquestes races.

La majoria d'aquestes explotacions disposen d'unes instal·lacions precàries (ubicació, construccions, serveis, accessos, etc.) amb l'excepció del ramat de Ca n'Oller (Montcada i Reixac) que ocupa un corral construït pel Consorci del Parc Natural de la Serra de Collserola l'any 2011 en una finca de propietat municipal. Aquesta instal·lació, projectada per encabir un total de 500 caps de bestiar, consta d'una nau principal de 900 m² construïda amb estructura metàl·lica, solera de formigó, tancaments i coberta de xapa metàl·lica i equipada amb menjadores mòbils i abeuradors de nivell constant; pati exterior de 330 m²; femer amb capacitat de 180 m³; bassa de lixiviats amb capacitat de 25 m³; cobert per emmagatzemar palla i farratges de 108 m²; dipòsit per gra i un tancament perimetral de tot el recinte amb malla cinegètica d'acer galvanitzat de 2 metres d'alçada.

A banda dels ramats d'ovelles i cabres, hi ha poques explotacions ramaderes més a Collserola. Les més esteses són les explotacions apícoles, que n'hi ha una vintena, i les hípiques, que es troben al límit de les zones urbanes. També podem trobar petites explotacions avícoles (gallines i coloms) i nuclis zoològics oberts al públic.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

I.2.3. Inventari de les parcel·les agrícoles i elements ramaders

Segons el PEPCo, les zones agrícoles ocupaven una superfície de 627 hectàrees l'any 1987.

Durant els anys 2007, 2008 i 2009 es va dur a terme el treball de camp de localització i caracterització de les parcel·les agrícoles del Parc de Collserola, inventariant tant les grans àrees agrícoles de la perifèria del Parc com la resta de petites àrees agrícoles disseminades i aïllades a l'interior de la Serra de Collserola. El resultat fou la catalogació de 596 hectàrees de les quals només 269 estaven actives.

Paral·lelament es va desenvolupar una base de dades per la gestió de la informació recollida en l'inventari de les zones agrícoles, s'informatitzaren les dades de camp mitjançant l'entrada de dades i s'elaborà la capa cartogràfica corresponent, en format 'shape', del sistema d'informació geogràfica ArcView 3.2 i una anàlisi resumida estadística de les dades informatitzades. Finalment es va redactar el treball de diagnòstic de l'estat dels espais agraris de Collserola a partir de les dades numèriques i cartogràfiques recollides.

L'inventari de les parcel·les agrícoles del Parc confirma que l'agricultura a Collserola es troba en una situació força precària, amb una clara tendència a l'abandonament i un futur incert, però en la que encara hi ha algunes perspectives de mantenir la presència d'activitats agrícoles a la serra econòmicament rendibles.

Segons dades d'aquest inventari la meitat de la superfície agrícola del Parc està conreada actualment mentre que una elevada proporció de l'altre meitat s'estima inactiva des de fa més de 10 anys.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

I.3. Àmbit i propietat

L'àmbit del Pla Agropecuari coincideix exactament amb els límits del Parc Natural de la Serra de Collserola, aprovats pel Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya mitjançant el *DECRET 146/2010, de 19 d'octubre, de declaració del Parc Natural de la Serra de Collserola i de les reserves naturals parcials de la Font Groga i de la Rierada-Can Balasc*.

El Parc Natural de la Serra de Collserola està integrat per 9 municipis:

Municipi	Superfície total (Ha)	Superfície dins Parc (Ha)
Barcelona	10.078	1.698,13
Cerdanyola del Vallès	3.124	1.447,76
Esplugues de Llobregat	452	69,15
Molins de Rei	1.581	1.049,51
Montcada i Reixac	2.341	373,53
El Papiol	896	496,97
Sant Cugat del Vallès	4.783	2.113,64
Sant Feliu de Llobregat	1.171	603,63
Sant Just Desvern	760	442,77
Total	25.186	8.295,09

Dins el terme municipal de Barcelona, els districtes amb territori dins el Parc són: Les Corts (Districte IV), Sarrià-Sant Gervasi (Dte. V), Gràcia (Dte. VI), Horta-Guinardó (Dte. VII) i Nou Barris (Dte. VIII).

En relació a la propietat del sòl, gairebé una tercera part del Parc correspon a finques de titularitat pública mentre que la resta està en mans de propietaris particulars. Les administracions titulars de finques dins el Parc són diverses: Ajuntaments, Àrea Metropolitana de Barcelona, Generalitat de Catalunya, Diputació de Barcelona i Consells Comarcals. Els ajuntaments són titulars de la major part de les finques públiques de Collserola pel *Decret 5/1988, de 13 de gener, de Transferències de Serveis de l'Entitat Municipal Metropolitana de Barcelona*, pel qual les finques de la desapareguda Corporació Metropolitana de Barcelona passaven a mans dels Ajuntaments on estaven ubicades.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

Per l'adscripció de la gestió de les finques públiques, el Consorci del Parc Natural de la Serra de Collserola com a òrgan gestor del Parc, té signats diversos convenis amb aquestes administracions o bé n'ha acceptat formalment les adscripcions d'ús i gestió per resolucions dels seus òrgans de govern.

I.4. Fonaments del Pla Agropecuari

I.4.1. Fonaments jurídics

I.4.1.1. Marc legal

L'àmbit territorial del Pla Agropecuari es troba inclòs en diferents Plans i Legislacions diverses que responen als objectius de protecció dels valors ambientals i paisatgístics del Parc Natural de la Serra de Collserola:

- El **Decret 146/2010, de 19 d'octubre, de declaració del Parc Natural de la Serra de Collserola i de les reserves naturals parcials de la Font Groga i de la Rierada - Can Balasc**, que delimita definitivament l'espai Serra de Collserola del Pla d'espais d'interès natural. D'una banda, l'article 6.1 del Decret 146/2010 assenyala que els usos i aprofitaments agrícoles, forestals, ramaders i recreatius s'han de continuar desenvolupant de manera ordenada i de forma compatible amb la protecció de l'espai natural, d'acord amb el que estableixin els instruments de planificació corresponents. A més, determina que cal implantar polítiques de foment per promoure la recuperació d'aquests tipus d'activitats quan afavoreixin la conservació de la qualitat ambiental i paisatgística del Parc. De l'altra, l'article 5.1 estableix que en l'àmbit del Parc Natural s'aplica d'una manera preventiva el règim d'ús que preveu per al sòl no urbanitzable l'article 47 de la Llei d'urbanisme.

- El **Pla especial d'ordenació i protecció del medi natural del Parc de Collserola (PEPCo)**, aprovat definitivament per la Corporació Metropolitana de Barcelona, en data 1 d'octubre de 1987, amb text refós aprovat per la mateixa Corporació en data 28

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

de gener de 1988 i gestionat pel Consorci del Parc Natural de la Serra de Collserola. El PEPCo es formulà d'acord amb l'article 208 de les Normes urbanístiques del Pla general metropolità (PGM), que estableix que en desenvolupament de les previsions contingudes en el PGM, s'elaboraran plans especials per a cadascun dels parcs forestals, als quals es regularan, amb subjecció al PGM, els diferents aspectes del règim dels parcs com a espais verds. De conformitat amb la Disposició transitòria tercera del Decret 146/2010, el PEPCo manté la seva vigència mentre no s'aprovi definitivament el Pla especial per a la protecció del medi natural i del paisatge que preveu l'article 7.1 d'aquest Decret.

- En les **Ordenances del Parc de Collserola** es fa referència a la pastura en dos articles. Així, en l'article 7.5 llegim: *'S'admet l'activitat de pastura al Parc de Collserola en aquelles àrees i d'aquelles espècies que expressament autoritzi l'ens gestor del Parc; es facilitarà la pràctica de la pastura com a mesura per a la prevenció dels incendis forestals. Tot això sens perjudici de les competències corresponents a l'administració competent en matèria ramadera. La resta d'activitats ramaderes s'ajustaran a les disposicions vigents en la matèria de conformitat amb el previst al Pla Especial d'Ordenació i de Protecció del Medi Natural del Parc de Collserola.'* A més, a l'article 11.3 es llegeix que *'Queda expressament prohibit portar gossos sense lligar allà on estiguin pasturant ramats'*.

- De l'article 205 al 210 de la secció 3a, capítol 3er, de les Normes Urbanístiques (NNUU) del **Pla General Metropolità** (PGM) es defineixen i regulen el parcs forestals (claus 27, 28 i 29). Així, es determina el règim aplicable (article 205), la titularitat i afectació a parc forestal (article 206), la protecció del parc forestal (article 207), els plans especials (article 208), la reserva natural (article 209) i les condicions d'utilització (article 210). Així, l'article 208 diu que *'En desenvolupament de les previsions contingudes en aquest Pla General, s'elaboraran Plans Especials per a cadascun dels parcs forestals, en els que es regularan, amb subjecció al Pla General, els diferents aspectes del règim dels parcs com espais verds. Aquests Plans Especials no seran necessaris quan es tracti d'edificacions al servei directe de la conservació del parc forestal o aquest sigui de titularitat pública'*.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

- El **Pla d'espais d'interès natural**, aprovat per Decret 328/1992, de 14 de desembre, pla que desenvolupa la previsió del capítol III de la Llei 12/1985, d'espais naturals. De conformitat amb l'article 13.1 del Decret 328/1992, als espais delimitats pel Pla s'aplica d'una manera preventiva el règim del sòl fixat pels articles 127 i 128.1 del text refós de la legislació urbanística vigent a Catalunya (Decret Legislatiu 1/1990, de 12 de juliol). Els espais inclosos en el Pla que el planejament urbanístic hagi qualificat com a sistemes d'espais lliures, zones verdes o similars, en cap cas no podran ser objecte d'usos o transformacions que no siguin congruents amb la seva naturalesa d'espai natural. Actualment la referència a la normativa vigent cal entendre efectuada als articles 47 i següents de la Llei d'urbanisme. Per la seva banda, l'article 1.2 del Decret 328/1992 estableix que en el marc del Pla d'espais d'interès natural es potenciaran, congruentment amb les finalitats de conservació, entre d'altres, els usos i les activitats ramaderes.

- El **Pla territorial parcial de l'àmbit metropolità de Barcelona** –aprovat definitivament en data 20 d'abril de 2010 - inclou l'àmbit del Parc Natural dins de la categoria de protecció especial pel seu interès natural i agrari del sistema d'espais oberts. En aquest sentit, segons l'article 2.6.3.a) de les Normes d'ordenació territorial, només es poden autoritzar les edificacions de nova planta que tenen per finalitat la potenciació dels valors objecte de protecció o la millora de la gestió de l'espai en el marc dels objectius de preservació. Aquestes edificacions corresponen al tipus A de l'article 2.11, segons el qual, amb la finalitat d'orientar l'autorització d'edificacions en els diferents tipus d'espais oberts, i sense perjudici de les especificacions establertes per la legislació urbanística i la normativa sectorial, es consideren incloses en la tipologia d'intervencions que aporten qualitat i valor afegit al medi natural, agrari i paisatgístic les que estan associades a la gestió i millora del territori rural, com és el cas de les edificacions o instal·lacions pròpies de la ramaderia.

- La **Llei 45/2007, de 13 de desembre, per al desenvolupament sostenible del medi rural** determina els objectius per a les polítiques de desenvolupament rural sostenible de les Administracions públiques, assenyalant que la programació

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

s'encaminarà a la seva adequació al principi de desenvolupament sostenible, d'acord amb els objectius assenyalats en l'article 2, entre els quals *“aconseguir un alt nivell de qualitat ambiental en el medi rural, prevenint la deterioració del patrimoni natural, del paisatge i de la biodiversitat, o facilitant la seva recuperació, mitjançant l'ordenació integrada de l'ús del territori per a diferents activitats, la millora de la planificació i de la gestió dels recursos naturals i la reducció de la contaminació a les zones rurals.”*

- **Reial decret 1274/2011, de 16 de setembre, pel qual s'aprova el Pla estratègic del patrimoni natural i de la biodiversitat 2011-2017**, en aplicació de la Llei 42/2007, de 13 de desembre, del patrimoni natural i de la biodiversitat. El Pla estratègic constitueix l'element fonamental de desenvolupament de la Llei 42/2007. Aquest instrument, nou en la legislació espanyola, estableix objectius i accions per promoure la conservació, l'ús sostenible i la restauració del patrimoni natural i la biodiversitat per al període 2011-2017, establint paràmetres per avaluar el compliment d'aquests objectius.

- **La Directiva 92/43/CEE, de 21 de maig de 1992, relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestres**, preveu la creació d'una xarxa ecològica europea coherent de zones especials de conservació anomenada Natura 2000. L'Acord del Govern de la Generalitat de Catalunya de 5 de setembre de 2006, pel qual s'aprova la proposta de llocs d'importància comunitària inclou amb el codi S5110024 la Serra de Collserola. Les directrius per a la gestió dels espais de la xarxa Natura 2000 assenyalen per als espais de muntanya litoral que

“es fomentarà l'aplicació de mesures de gestió de l'hàbitat adreçades a assolir una estructura del paisatge en mosaic, alternant espais oberts i espais forestals, sobretot mitjançant el manteniment dels marges, de les àrees de pastura i de les àrees arbustives i de baixa cobertura vegetal.

Es fomentarà la ramaderia extensiva ordenada i el manteniment de les pastures com a eina per a la prevenció d'incendis i per a la conservació dels valors naturals

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

de l'espai. En aquest sentit es fomentarà l'establiment d'acords amb els ramaders per tal que la pastura sigui una eina de gestió de la vegetació i del paisatge, amb l'objectiu de millorar els hàbitats i els hàbitats de les espècies d'interès a l'espai."

- El Comitè Econòmic i Social Europeu va emetre, el 16 de setembre de 2004 a Brussel·les, un Dictamen sobre **L'agricultura periurbana** que conclou amb la necessitat d'articular un *pacte ciutat - camp* entre els òrgans gestors, el sector agrari i la participació ciutadana amb els objectius de desenvolupar: 1) un projecte de preservació i desenvolupament dels espais amb agricultura periurbana, 2) l'estabilitat del sòl agrari periurbà per reduir la pressió urbanística i altres usos aliens i facilitar l'accés a l'ús agrari de la terra, i 3) gestionar-ho de forma integral mitjançant un ens gestor que actuï com a impulsor i dinamitzador.

- Amb la **Llei 3/1995, de 23 de marzo, de Vías Pecuàries**, l'Estat va exercir les seves competències normatives en aquesta matèria i va establir el seu règim jurídic, definint la normativa bàsica d'aplicació a tot el territori espanyol. La llei defineix les vies pecuàries, estableix la seva naturalesa jurídica demanial (béns de domini públic inalienables, imprescriptibles i inembargables) i n'atribueix la titularitat a les Comunitats Autònomes que n'hauran de preservar-les i garantir el seu ús públic. També defineix els usos compatibles i complementaris amb el trànsit ramader posant els camins ramaders al servei de lleure i de la conservació de la natura. El desenvolupament reglamentari de la llei 3/1995 havia de córrer a càrrec de les Comunitats Autònomes, en el nostre cas la Generalitat de Catalunya, però aquest reglament encara no s'ha publicat (tot i que n'hi ha dos esborranys, el darrer de l'abril de 1998). Així, correspon al Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural inventariar, classificar, partonar i afitar els camins ramaders (carrerades, cabaneres, lligallos, etc.), regular-ne l'ús i defensar-ne la integritat.

- La **Llei 6/88, de 30 de març, forestal de Catalunya**, fa referència específica a la pastura als articles 25 i 48. A l'article 25.2 llegim: *'L'administració forestal pot vedar temporalment el pasturatge en els indrets que calgui per a assegurar l'èxit de la*

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

reforestació o de la regeneració naturals. Igualment pot limitar els aprofitaments ramaders sobre terrenys erosionables, si han produït degradació del sòl o de la capa vegetal'. Article 48.1: 'L'aprofitament de pastures s'ha de fer tenint cura de no degradar el sòl ni la capa vegetal necessària per a la protecció dels terrenys contra l'erosió'. Article 48.2: 'El Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca ha de vetllar perquè no disminueixi la superfície total de les pastures a Catalunya ni la qualitat d'aquestes, i ha de fixar, amb aquesta finalitat, les mesures que siguin necessàries'.

- En el **Decret 64/1995, de 7 de març, pel qual s'estableixen mesures de prevenció d'incendis forestals**, es relacionen les normes i prohibicions per la prevenció d'incendis forestals d'aplicació a tots els terrenys forestals de Catalunya definits a l'article 2 de la Llei 6/1988, de 30 de març, forestal de Catalunya, siguin o no poblats d'espècies arbòries, i a la franja de 500 metres que els envolta. En l'article 1 es defineix la *zona de protecció com una franja de terreny permanentment lliure de vegetació baixa i arbustiva, amb la massa forestal aclarida (densitat d'arbres adults inferior a 150 peus/ha, amb una distribució homogènia sobre el terreny), les branques baixes esporgades (un terç de la seva alçada amb un màxim de 5 metres), i neta de vegetació seca i morta durant l'època de màxim risc d'incendi, així com de qualsevol mena de residu vegetal o d'altre tipus que pugui afavorir la propagació del foc*. En l'article 2, en relació a les urbanitzacions, es llegeix: *'Les urbanitzacions que no tinguin una continuïtat immediata amb la trama urbana i que estiguin situades a menys de 500 metres de terrenys forestals han de complir les condicions següents: A) Disposar d'una zona de protecció de 25 metres d'amplada a comptar des del perímetre exterior. B) Mantenir els vials, les zones d'accés i les cunetes netes de vegetació seca. C) Les parcel·les no edificades hauran de complir les mateixes condicions que les establertes a l'article 1 per a les zones de protecció'*. En l'annex del Decret 64/1995, de 7 de març, pel qual s'estableixen mesures de prevenció d'incendis forestals, es relacionen tots els municipis de Catalunya declarats com a zona d'alt risc d'incendi forestal durant el període comprès entre el 15 de juny i el 15 de setembre, tots dos inclosos. Aquí apareixen 7 dels 9 municipis del Parc de Collserola: Sant Feliu de Llobregat, Molins de Rei, El Papiol, Sant Cugat del Vallès, Cerdanyola del Vallès, Montcada i Reixac i Barcelona.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

- L'article 5 del *Decret 64/1995, de 7 de març, pel qual s'estableixen mesures de prevenció d'incendis forestals*, preveu que els titulars de línies aèries de conducció elèctrica estan obligats a observar una sèrie de mesures de neteja i manteniment, d'acord amb el que l'esmentat article indica. Per tal de facilitar el compliment d'aquestes obligacions i assolir-ne la màxima eficàcia, es fa necessari fixar els conceptes que intervenen en el desenvolupament pràctic de les actuacions de neteja i manteniment i establir-ne l'abast. En conseqüència, es va publicar el **Decret 268/1996, de 23 de juliol, pel qual s'estableixen mesures de tallada periòdica i selectiva de vegetació en la zona d'influència de les línies aèries de conducció elèctrica per a la prevenció d'incendis forestals i la seguretat de les instal·lacions**. En aquest decret es defineixen una sèrie de termes, s'enumeren les espècies de creixement ràpid i els matolls molt inflamables, es determinen els plans triennals de neteja i manteniment i les seves prioritats d'actuació per comarques i es fixen les actuacions a realitzar sobre la vegetació en relació a la posició relativa d'aquesta envers a la línia corresponent.

I.4.1.2. Justificació de la figura del Pla

L'objectiu general de l'ordenació prevista en aquest Pla consisteix en la creació d'unes bases de planificació que coordinin l'ordenació agropecuària de l'àmbit del Parc Natural de la Serra de Collserola.

Aquesta justificació s'ajusta al *Decret 146/2010, de 19 d'octubre, de declaració del Parc Natural de la Serra de Collserola i de les reserves naturals parcials de la Font Groga i de la Rierada - Can Balasc*, d'acord amb els seus objectius (article 3), les normes bàsiques de protecció (article 6) i l'ordenació i planificació de l'espai protegit (article 7).

I.4.1.3. Promotor, tramitació i contingut del Pla

El promotor del Pla Agropecuari és el Consorci del Parc Natural de la Serra de

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

Collserola, ens de naturalesa institucional i local, inscrit al Registre d'entitats locals de Catalunya amb el codi 9814460009 i amb NIF P-0800066-C.

L'àmbit del present Pla coincideix exactament amb els límits del Parc Natural de la Serra de Collserola i, per tant, dins de l'àmbit territorial del PEPCo. En aquest sentit, l'article 6 dels Estatuts del Consorci del Parc Natural de la Serra de Collserola (publicats al Butlletí Oficial de la Província de Barcelona de data 9 de maig de 2011), assenyala que li correspon al Consorci la gestió i desenvolupament del PEPCo, i l'article 14.c concreta que una de les funcions de la Comissió Executiva és sotmetre a l'aprovació de les autoritats competents qualsevol tipus de document i projecte urbanístic.

El Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola es tramitarà mitjançant aprovació per l'Assemblea General (article 10.j) posat en relació amb el l'article 14.n dels Estatuts del Consorci i l'article 10.2.f del *Decret 146/2010, de 19 d'octubre, de declaració del Parc Natural de la Serra de Collserola i de les reserves naturals parcials de la Font Groga i de la Rierada - Can Balasc*. La formulació d'un document d'aquestes característiques està emparat pels articles 3.1.c, 3.2.c i 7.3 del Decret 146/2010.

I.4.2. Fonaments tècnics

I.4.2.1. Descripció general

I.4.2.1.1. Medi físic

Orogràficament, la Serra de Collserola, com les serres de Marina, el Montnegre i el Garraf, entre d'altres, forma part de la Serralada Litoral, un sistema muntanyós que s'estén uns 300 quilòmetres, paral·lel al mar Mediterrani, des de la desembocadura del riu Ter fins a la plana de Castelló.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

El massís de Collserola, de 17 km de llargària i 6 km d'amplada, limita al nord amb la vall del Besòs, al sud amb la del Llobregat, a l'est amb el pla de Barcelona i a l'oest amb la depressió del Vallès.

La Serra de Collserola, amb una altitud màxima de 512 metres en el cim del Tibidabo, s'aixeca entre les conques sedimentàries del pla del litoral al sud-est i la depressió del Vallès al nord-est. Des d'aquest cim es poden contemplar àmplies panoràmiques sobre el litoral mediterrani, el delta del Llobregat, el pla de Barcelona, el riu Besòs, el massís del Montseny, Sant Llorenç de Munt i Montserrat, així com una bona part de la serralada Prepirinenca i alguns cims dels Pirineus.

A més del Tibidabo, destaquen per la seva posició elevada sobre el litoral, els turons de Valldaura (422 m), Santa Maria (445 m), Puig Aguilar (383 m), Sant Pere Màrtir (399 m) i Penya del Moro (275 m). Entre Sant Feliu de Llobregat i Molins de Rei, en el sector occidental, destaca el Puig d'Olorda (453 m), i en les proximitats del Papiol, el Puig Madrona (336 m). Pel costat Vallès, s'estén un conjunt de crestes suaus i paral·leles, com la serra d'en Fotjà, la serra de la Rabassada, la serra de Sant Medir, la serra del turó dels Soldats i la serra d'en Balasc.

Collserola presenta una gran diversitat **topogràfica**. La diferència dels nivells de base del pla de Barcelona respecte la depressió del Vallès, propera al nivell del mar la primera, i a l'entorn dels 200 metres la segona: condiciona una marcada dissimetria del perfil transversal (NO-SE) de la serra. Les vessants meridionals orientades al mar són curtes i es precipiten sobre el pla urbanitzat, mentre que les crestes vallesanes són més llargues i amb una pendent més suau.

Les formes del relleu, la seva evolució i la seva transformació per l'activitat humana, s'expliquen a partir de l'edat, els tipus i els accidents estructurals dels **materials geològics** de la serra. Les pissarres paleozoiques (esquistes i pissarres) intensament plegades són les roques més antigues i més abundants a Collserola. La resistència moderada que aquestes ofereixen i la seva erosió contínua durant milions d'anys han

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

originat la seva configuració actual, amb les característiques vessants ondulades i les petites valls encaixades.

Enmig de les pissarres dominants apareixen intrusions eruptives més localitzades. Es tracta de granits i dics porfírics que per la seva major resistència fan més viu el relleu d'aquests sectors d'afloraments. Els trobem en la vessant meridional, entre els materials metamòrfics i els sediments del pla de Barcelona i també en el sector nord-occidental del parc, com en la mina Berta.

Les roques calcàries d'edat paleozoica les trobem principalment al Puig d'Olorda. La seva gran resistència al desgast erosiu explica el perfil d'aquest turó.

Al llarg de la vall del Llobregat i a la vessant del Vallès apareixen extenses capes de llims quaternaris que es sobreposen i s'alternen amb els sediments terciaris i quaternaris que omplen abundantment les fondalades. La seva constitució incoherent, fàcilment erosionable i mal-leable ha configurat una morfologia plana, lleugerament inclinada i tradicionalment aprofitada per l'activitat agrícola.

La irregularitat de les precipitacions, la reduïda conca de recepció i la forta sequera estival condicionen una **xarxa hidrogràfica** de règim torrencial amb fortes variacions estacionals. Tot i això, la densitat de la coberta vegetal de les vessants vallesanes i l'intens fraccionament del substrat afavoreixen inicialment la retenció de la precipitació en el sòl i el seu escolament retardat al llarg dels trams inferiors dels torrents més important, on l'existència d'un elevat nombre de fonts és una expressió significativa de la seva capacitat de regulació del cicle hídric dels torrents. Això explica que les conques més extenses del Parc, com la riera de Vallvidrera, aconseguixin cursos d'aigua quasi permanents.

La xarxa de drenatge de la serra es distribueix en tres conques principals:

- *Les conques barcelonines* recullen les aigües de les vessants meridionals i les aboquen ràpidament a la xarxa urbana de clavegueram. L'escassa filtració natural

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

provoca un escolament superficial que causa problemes de desbordament i sedimentació a la ciutat.

- *La conca del Llobregat* recull les precipitacions dels sectors occidentals entre Sant Just Desvern i el Papiol, i la riera de Vallvidrera n'ocupa una posició central. En condicions més precàries es troben la resta de torrents degut a una escassa coberta forestal.

- *La conca del Besòs* recull les aportacions dels torrents orientals que aboquen a la riera de Sant Cugat. Les rieres de Can Bova i Sant Medir, i els torrents de Can Cerdà, Sant Iscle i Tapioles presenten cursos superficials intermitents, que es restableixen amb precipitacions importants. El bon estat de la coberta vegetal de la conca assegura una correcta retenció de les precipitacions en el substrat.

Collserola es caracteritza **climàticament** pel seu règim mediterrani, amb una oscil·lació moderada de les temperatures al llarg de l'any, la irregularitat de les precipitacions i la forta sequera estival. Les principals modificacions d'aquest règim general vénen donades per factors locals tal com: la variació en altitud de les vessants; diferent exposició de les vessants, la proximitat al mar de les vessants meridionals i les inversions tèrmiques que afecten a les vessant vallesanes.

La diversitat topogràfica afecta especialment a la temperatura de l'aire. La temperatura mitjana anual enregistrada a l'observatori del Putget és de 14,9°C mentre que a l'observatori Fabra, uns 250 metres més amunt, la mitjana anual es redueix a 14°C i la mínima absoluta arriba a -3,9°C al mes de març. Durant l'estiu, l'efecte de l'altitud es veu reforçat per l'orientació meridional d'aquest sector i la seva escassa coberta forestal afavoreix la insolació. Al juliol, el Putget té una mitjana de 26,8°C i Barcelona la té de 29,3°C mentre que a l'observatori Fabra la màxima puja a 34,5°C.

La persistència de les inversions tèrmiques caracteritza els sectors vallesans durant el període hivernal. Al desembre i al gener, l'estabilitat atmosfèrica es elevada i, en conseqüència, la renovació de l'aire i el transport de calor cap a les capes inferiors es

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

veu limitat. Les temperatures mínimes es tornen més rigoroses i als ambients amb humitat elevada s'afavoreix la formació de boires d'inversió.

Els aiguats i les sequeres són modificacions importants de les condicions climàtiques normals. Les precipitacions a Collserola són molt irregulars, amb gran variació d'un mes a un altre i d'un any a l'altre. El mes de maig és el mes que presenta major freqüència de precipitacions: 13,3 dies a l'observatori Fabra.

Al llarg de tot l'any l'evapotranspiració potencial supera la precipitació en 291 mm. El període d'aridesa, quan la pèrdua hídrica per evaporació supera la precipitació, s'estén des de maig a final de setembre amb un màxim els mesos de juliol i agost.

1.4.2.1.2. Medi biòtic

El Parc de Collserola té 5 formacions vegetals clarament diferenciades, cadascuna amb unes espècies concretes de **flora**:

- *Els prats secs* (prats mediterranis o prats sabanoides) es troben als vessants assolats que han rebut més perturbacions al llarg dels anys. Són formacions herbàcies molt adaptades a la sequera i de les quals en destaca el prat d'albellatge (*Hypparrhenia hirta*), gramínia força alta que s'asseca a l'estiu. Altres espècies presents són el llistó (*Brachypodium retussum*), la ginesta (*Spartium junceum*) i el matapoll (*Daphne gnidium*).

- *Les brolles* són un conjunt de formacions arbustives baixes i relativament obertes. Ocupen indrets àrids, el sòl dels quals, durant l'estiu, sol patir una gran manca d'aigua. Les plantes típiques de les brolles són la gatosa (*Ulex parviflorus*), garriga (*Quercus coccifera*), argelaga negra (*Calycotome spinosa*), bruc (*Erica arborea*), estepes (*Cistus albidus*, *C. monspeliensis*, *C. ladaniferus*), romaní (*Rosmarinus officinalis*), farigola (*Thymus vulgaris*), cap d'ase (*Lavandula stoechas*), etc.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

- *Les màquies* apareixen en llocs on s'ha produït una desforestació i és la conseqüència del rebrot de les espècies existents. És una formació vegetal molt densa, impenetrable, constituïda per milers de rebrots que creixen ràpidament lluitant per la llum. Les plantes que hi viuen són: alzina (*Quercus ilex*), roure (*Quercus cerrroides*), arboç (*Arbutus unedo*), marfull (*Viburnum tinus*), bruc (*Erica arborea*), aladern (*Rhamnus alaternus*), matabou (*Bupleurum fruticosum*), etc. És l'embrió del futur bosc en que acabaran dominant els arbres existents abans de la desforestació amb l'excepció del pins, els quals no prosperen en aquestes condicions.

- *L'ambient forestal* és el paisatge predominant al Parc i és el que ocupa més superfície. La formació vegetal principal és la pineda de pi blanc amb sotabosc d'alzinar amb roures, tot i que també hi ha pinedes, alzinars amb roures i taques de rouredes. Les espècies arbòries principals són el pi blanc (*Pinus halepensis*), pi pinyoner (*Pinus pinea*), alzina (*Quercus ilex*), roure (*Quercus cerrroides*) i surera (*Quercus suber*). Altres espècies presents són: servera (*Sorbus domestica*), arboç (*Arbutus unedo*), marfull (*Viburnum tinus*), aladern (*Rhamnus alaternus*), fals aladern (*Phyllirea angustifolia*), bruc (*Erica arborea*), galzeran (*Ruscus aculeatus*), etc. Aquí es desenvolupen la major part d'espècies lianoides com vidalba (*Clematis sp.*), xuclamel (*Lonicera sp.*), heura (*Hedera helix*), etc., i fúngiques existents al Parc.

- *La vegetació de ribera* s'estableix al fons de les valls. A les zones més planeres i profundes trobem retalls de boscos de ribera, amb arbres de creixement ràpid i fulla caduca, on espècies arbòries com pollancre (*Populus nigra*), àlber (*Populus alba*), vern (*Alnus glutinosa*), om (*Ulmus minor*) i gatell (*Salix atrocinerea*) es barregen amb saüc (*Sambucus nigra*), arç blanc (*Crataegus monogyna*), aranyoner (*Prunus spinosa*) i sanguinyol (*Cornus sanguinea*), tots ells acompanyats amb abundants plantes herbàcies (càrex pèndul – *Carex pendula*-, cua de cavall – *Equisetum sp.*-, etc.). A la resta de torrents podem trobar puntualment una altra formació de bosquet de galeria com és l'avellanosa, format principalment per l'avellaner (*Corylus avellana*) i falgueres tot i que també apareixen exemplars de llorer (*Laurus nobilis*) i grèvol (*Ilex aquifolium*). En els llocs on hi ha una degradació del bosc de ribera original, apareix l'esbarzer (*Rubus ulmifolius*).

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

Pel que fa a la **fauna**, el seguiment d'ocells al Parc Natural de la Serra de Collserola demostra que als ambients de mosaic agroforestal és on es registra més riquesa d'espècies en comparació amb altres ambients amb més representació superficial a Collserola com són els boscos. S'hi han observat gairebé 70 espècies d'ocells i és justament en el paisatge típicament mediterrani de mosaic de cultius combinat amb els torrents, fondals, boscos i marges, on es troben les espècies pròpiament mediterrànies de més interès a Collserola, tals com el capsigrany (*Lanius senator*), la puput (*Upupa epops*) i l'abellerol (*Merops apiaster*). Aquesta gran riquesa d'espècies d'interès és degut a una heterogeneïtat paisatgística molt alta.

Destaquen també altres espècies d'ocells com les rapinyaires que depenen directament o indirectament dels mosaics agrícoles. El mussol comú (*Athene noctua*) és especialment característic d'aquests espais de conreu arbrat tot i que també s'han observat altres rapinyaires nocturns com el duc (*Bubo bubo*), l'òliba (*Tyto alba*) i el mussol banyut (*Asio otus*).

Referent als rapinyaires diürns, l'aligot (*Buteo buteo*) troba un territori ric on caçar conills i d'altres preses associades als marges dels camps. Els vessants del Llobregat són una zona d'alimentació per part de l'única parella d'àliga marcenca (*Circaetus gallicus*) que cria a la serra, espècie que requereix una bona presència de rèptils en la seva dieta. S'ha constatat també la presència de falco pelegrí (*Falco peregrinus*), xoriguer (*Falco tinnunculus*), astor (*Accipiter gentilis*) i esparver (*Accipiter nissus*).

Pel que fa a ocells aquàtics, a les zones humides s'ha observat ànec collverd (*Anas platyrhynchos*), berrat pescaire (*Ardea cinerea*) i, ocasionalment, cabusset (*Tachybaptus ruficollis*).

La resta de la població d'ocells és la pròpia del Parc, amb predominança de mallerengues (*Parus caeruleus*, *P. cristatus*, *P. major*, *P. ater*, i *Aegithalos caudatus*). També en destaca el tord (*Turdus philomelos*), la perdiu (*Alectoris rufa*), el cucut (*Cuculus canorus*), l'enganyapastors (*Caprimulgus europaeus*), el siboc (*Caprimulgus*

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

ruficollis), el picot verd (*Picus viridis*), el picot garser gros (*Dendrocopus major*) i el colltort (*Jynx torquilla*), i les elevades densitats d'ocells com el cargolet (*Troglodytes troglodytes*), la merla (*Turdus merula*), el tallarol de casquet (*Sylvia atricapilla*), el tudó (*Columba palumbus*) o el pit-roig (*Erithacus rubecula*). A la màquia trobem ocells com la tallareta cuallarga (*Sylvia undata*), el tallarol de garriga (*Sylvia cantillans*) o el molt abundant tallarol capnegre (*Sylvia melanocephala*).

En relació als mamífers, han estat detectades espècies de carnívors com la geneta (*Genetta genetta*), el toixó (*Meles meles*), la fagina (*Martes foina*), la mostela (*Mustela nivalis*) i la guineu (*Vulpes vulpes*). El senglar (*Sus scrofa*) és freqüent i molt fàcil de detectar. Altres mamífers presents són l'eriçó fosc (*Erinaceus europaeus*), l'eriçó clar (*Atelerix algirus*), el conill (*Oryctolagus cuniculus*) i l'esquirol (*Sciurus vulgaris*).

El seguiment acurat dels quiròpters ha permès remarcar una davallada important de la població de ratpenat de cova (*Miniopterus schreibersii*). Recentment s'ha detectat per primera vegada a Collserola del ratpenat cuallarg (*Tadarida teniotis*) i es recullen indicis que probablement una colònia d'aquesta espècie podria estar refugiant-se dins l'espai protegit. També es corrobora la presència de nòctul petit (*Nyctalus leisleri*) i ratpenat de bosc (*Barbastella barbastellus*) al Parc.

En els ambients agroforestals encara es troben exemplars de rèptils com el llangardaix ocel·lat (*Timon lepidus*), a més de sargantana cuallarga (*Psammotromus algirus*) i sargantana ibèrica (*Podarcis hispanica*). El dragó comú (*Tarentola mauritanica*), sovint present a zones urbanes, també és abundant als marges de pedra seca. Serps com la verda (*Malpolon monspessulanus*) o la blanca (*Rhinechis scalaris*) troben un hàbitat idoni dins el mosaic de camps, marges i bosquetons. La majoria d'espècies de rèptils i amfibis es concentren a l'entorn dels torrents on destaquen el vidriol (*Anguis fragilis*), serp d'aigua (*Natrix maura*), granota (*Pelophylax perezi*), gripau (*Bufo bufo*), gripau corredor (*Epidalea calamita*), tòtil (*Alytes obstetricans*) i reineta (*Hyla meridionalis*).

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

Com a espècies piscícoles només hi ha a la Rierada el barb cua-roig (*Barbus haasi*), com a autòcton de la conca del Llobregat, i el barb de muntanya (*Barbus meridionalis*), introduït al torrent de Can Cerdà.

Del grup dels insectes destaca la presència d'escarabats xilòfags de mida considerable, com el banyarriquer del roure (*Cerambyx cerdo*), el banyarriquer (*Ergates faber*), i l'escanyapolls (*Lucanus cervus*). Especialment important és la papallona de l'arboç (*Charaxes jasius*), espècie de gran port, indicadora dels ambients forestals i arbustius mediterranis. Als prats secs cal esmentar la presència de dos invertebrats de gran interès: un saltamartí anomenat *Brachycrotaphus tryxalicerus*, característic de les sabanes africanes i que, fora de la península Ibèrica, a Europa només trobem a l'illa de Sicília, i l'heteròpter *Vibertiola cinerea*.

I.4.2.1.3. Medi antròpic

Per la seva configuració muntanyosa enmig d'una plana molt poblada, la Serra de Collserola està travessada per nombroses **infraestructures de comunicació**: autopista dels Túnel de Vallvidrera (E-9), carretera de Molins de Rei a Vallvidrera (BV-1468), carretera de Sarrià a Sant Cugat del Vallès o de Les Planes (BV-1462), carretera del Tibidabo (BV-1418), carretera de la Rabassada (BP-1417), carretera de Cerdanyola del Vallès a Horta (BV-1415), carreteres secundàries (Sansó, Rierada, Cementiri de Collserola i Alta de Roquetes) i línia del Vallès dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya. El PGM preveu encara la construcció de dos túnels més que travessin la serra en sentit Barcelona - Vallès.

Els principals **camins** del Parc estan integrats a la Xarxa Viària Bàsica de Prevenció d'Incendis Forestals, que compta amb més de 190 quilòmetres aptes pel pas de camions de bombers. A part d'aquests camins de primer ordre hi ha una sèrie de camins secundaris, alguns dels quals estan total o parcialment envaïts per la vegetació, que s'hauran d'estudiar per tal de determinar els que siguin útils com a accés a conreus o com a connectors entre àrees de pastura.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

A l'interior del Parc hi ha una gran densitat de **línies elèctriques** que travessen la serra en totes direccions. En total hi ha uns 280 quilòmetres de línies, entre alta (400, 220 i 110 kW) i mitja tensió (25 i 11 kW).

Els **nuclis urbanitzats** existents a l'interior del Parc, i definits en l'annex 3.1. del *Decret 146/2010, de 19 d'octubre, de declaració del Parc Natural de la Serra de Collserola i de les reserves naturals parcials de la Font Groga i de la Rierada - Can Balasc* com a **enclavats interns** són:

Municipi	Nucli
Molins de Rei	Urbanització Santa Creu d'Olorda Sant Bartomeu de la Quadra Cases de Can Castellví La Rierada Vallpineda Torre de la Campana
Sant Feliu de Llobregat	Cimentera
El Papiol	Cases del Puig Madrona Pi del Balç
Sant Cugat del Vallès	Carrer del Casalot - Font de la Floresta Turó del Fumet Colònia Montserrat Rabassalet Les Planes de Sant Cugat La Floresta Mas Fortuny Cases de Can Borrull Desert de Les Planes Urbanització Ciutat Comtal – Tibidabo Urbanització Sol i Aire Urbanització Sant Medir Urbanització Torre Negra Colònia Perers
Cerdanyola del Vallès	Urbanització Can Cerdà
Barcelona	Vallvidrera Les Planes de Vallvidrera (Can Sauró, Mas Guimbau i Rectorat) Carretera de les Aigües Tibidabo

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

Dins el Parc Natural de la Serra de Collserola hi ha una sèrie **d'elements construïts** que el PEPCo defineix i classifica:

- *Les edificacions tradicionals* són aquelles d'interès arquitectònic o paisatgístic que corresponen a una estructura correcta de colonització del territori que cal mantenir, conservar i millorar. Principalment són masies però també s'inclouen altres edificacions destacables (cases modernistes, etc.). En molts casos, les masies s'han reconvertit al sector terciari (restaurants, hípiques, hotels, centre d'educació, etc.).

- *Les edificacions i elements integrats en el patrimoni històric-artístic* gaudeixen d'alguna menció en termes de patrimoni, ja sigui a nivell municipal, provincial o nacional: restes paleolítiques i neolítiques, poblats ibèrics, restes romanes, aqüeductes, ermites, torres, forns de calç, etc.

- *Les edificacions dotacionals* juguen un paper com a equipaments i que, si bé no corresponen a una estructura clàssica d'edificació tradicional, tenen una funció suficientment important perquè, malgrat el seu impacte en el paisatge, no sempre especialment adequat, calgui conservar. Aquí s'inclouen cementiris, centres d'educació, residències, instal·lacions esportives, gosseres, etc.

- *Els elements d'interès* són elements, edificats o no, que tenen un interès de visita i que pel seu valor poden ser considerats elements del patrimoni històric-artístic i cultural, tals com: pedreres, mines, bòviles, salts d'aigua, pantans, etc.

1.4.2.1.4. Usos

Les activitats agrícoles, ramaderes i forestals han estat els principals usos de la serra de Collserola des de temps immemorials. L'evolució d'aquestes activitats ha passat per diferents fases al llarg de la història, alternant períodes d'expansió d'unes o altres en detriment de la resta. Actualment, però, cap d'aquests usos és el principal, donat que l'agricultura va patir un fort retrocés després de l'aparició de la plaga de la fil·loxera a les vinyes predominants a la serra, l'activitat forestal va deixar de ser

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

rendible a principis de la dècada de 1980 i la ramaderia que quedava en aquells moments era gairebé marginal.

Tradicionalment Collserola ha estat una muntanya per al lleure dels habitants de les ciutats i pobles de l'entorn. Als segles XIV-XV els comtes-reis del Casal de Barcelona ja utilitzaven el palau reial de Valldaura com a residència d'esbarjo i lloc de caça. Però és a partir de mitjans-finals del segle XIX quan es dona el punt de partida pel desenvolupament del lleure a la serra. A partir de llavors es comencen a edificar residències d'estiueig i equipaments: Parc del Tibidabo, Gran Hotel Restaurant i Casino de la Rabassada, Pantà de Vallvidrera, etc. Uns elements importants en l'ús lúdic de la serra han estat, i són encara, les fonts i els berenadors a l'aire lliure.

Des de l'òrgan gestor del Parc de Collserola s'han promogut sempre unes activitats de lleure compatibles amb la preservació del Parc mitjançant la concentració, diversificació i racionalització. Fruit d'això en són les Ordenances del Parc on es regula la protecció del patrimoni natural, l'accés i l'ús del Parc Natural de la Serra de Collserola.

Els usos més freqüents actualment són els de caminar, anar amb bicicleta i passejar amb gossos o a cavall. També es practica la caça. Un costum de molts habitants de l'entorn del Parc de Collserola és la recol·lecció de productes de temporada del bosc: bolets, espàrrecs, cargols, plantes aromàtiques, etc.

1.4.2.2. Descripció dels elements que configuren l'àmbit agropecuari

1.4.2.2.1. Paisatge agrícola

La major part de les zones agrícoles de la Serra de Collserola es situen a la seva perifèria, principalment als vessants Vallès i Llobregat. Així, mentre a la zona vallesana, amb pendents més suaus, les poques finques agrícoles existents són de grans dimensions amb una estructura d'explotació agrària clarament definida, a la zona del Llobregat la superfície conreada total és molt superior però la propietat es troba dispersa,

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

la producció està molt més diversificada i les finques, i parcel·les, són de dimensions més reduïdes. Al Vallès, la major part de superfície està destinada a conreus extensius de secà, bàsicament cereal d'hivern, mentre que al Llobregat el conreu de fruiters encara és el principal, destacant entre aquests l'olivera. El conreu d'horta apareix de forma puntual per totes les zones i es circumscriu a l'entorn de les masies i prop de les rieres. A l'interior del Parc trobem petites clarianes agrícoles, algunes encara en actiu, d'altres abandonades i un tercer grup on no es conrea cap producte agrícola i que només es llaura un o dos cops l'any per tal de mantenir l'espai obert.

L'activitat agrícola forma part de paisatge en mosaic agroforestal on la seva importància, a més de les rendes econòmiques que pugui generar, radica en la conservació de moltes espècies típicament mediterrànies d'elevat interès ecològic. Així, espècies com l'abellerol (*Merops apiaster*), el teixó (*Meles meles*), l'eriçó clar (*Atelerix algirus*), l'eriçó fosc (*Erinaceus europaeus*), l'aligot (*Buteo buteo*), el conill (*Oryctolagus cuniculus*) o l'òliba (*Tyto alba*) es troben associades als conreus i ambients oberts, i sense aquests espais la seva presència decau o desapareixen totalment. En el cas dels invertebrats, destaca també el considerable interès dels ambients agrícoles per les papallones a Collserola.

L'inventari de les parcel·les agrícoles del Parc de Collserola realitzat entre els anys 2007 i 2009 confirma que l'agricultura a Collserola es troba en una situació força precària, amb una clara tendència a l'abandonament i amb un futur incert, però en la que encara hi ha algunes perspectives de mantenir la presència d'activitats agrícoles a la serra econòmicament rendibles.

L'estat d'activitat de les zones agrícoles del Parc Natural de la Serra de Collserola queda reflectit en els següents quadres, el primer per municipis i el segon per conreus i usos ramaders.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

Municipi	Actiu (ha)	Inactiu temporal (ha)	Inactiu 1-5 anys (ha)	Inactiu més 5 anys (ha)	Total (ha)
Barcelona	7,3	1,1	1,4	0,5	10,3
Cerdanyola del Vallès	74,1	1,1	6,7	11,4	93,3
El Papiol	38,7	5,2	10,1	18,7	72,7
Molins de Rei	45,8	3,5	16,9	73,4	139,6
Sant Cugat del Vallès	39,3	6,1	25,3	32,1	102,8
Sant Feliu de Llobregat	37,9	7,1	11,8	30,0	86,8
Sant Just Desvern	25,6	5,1	4,9	54,8	90,4
Esplugues de Llobregat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Montcada i Reixac	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5
Total (ha)	269,2	29,2	77,1	220,9	596,4

Agricultura	Actiu (ha)	Inactiu temporal (ha)	Inactiu 1-5 anys (ha)	Inactiu més 5 anys (ha)	Total (ha)
Conreus herbacis de secà	109,7	9,3	32,0	32,7	183,7
Conreus herbacis de regadiu	3,6	0,7	0,9	0,7	5,9
Arbrat fruiter mixt	27,3	1,5	8,4	51,6	88,8
Arbrat fruita dolça	21,5	2,8	9,0	14,4	47,7
Oliveres	26,4	1,2	4,3	19,4	51,3
Ametllers	2,6	1,5	6,6	33,1	43,8
Cítrics	1,4	0,0	0,0	0,6	2,0
Garrofers	0,5	0,0	0,0	44,3	44,8
Vinyes	5,7	0,0	1,5	1,5	8,7
Horts comercials	5,2	0,6	0,1	0,0	5,9
Horts marginals	36,5	2,5	1,7	4,1	44,8
Guaret	9,9	8,5	12,3	17,8	48,5
Vivers	1,9	0,1	0,1	0,7	2,8
Subtotal (ha)	252,2	28,7	76,9	220,9	578,7
Ramaderia	Actiu (ha)	Inactiu temporal (ha)	Inactiu 1-5 anys (ha)	Inactiu més 5 anys (ha)	Total (ha)
Explotacions hípiques	13,5	0,2	0,2	0,0	13,9
Explotacions d'oví i cabrum	2,6	0,1	0,0	0,0	2,7
Altres (abelles, coloms, ...)	0,9	0,2	0,0	0,0	1,1
Subtotal (ha)	17,0	0,5	0,2	0,0	17,7
Total (ha)	269,2	29,2	77,1	220,9	596,4

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

La diagnosi dels espais agraris de Collserola dóna els següents resultats:

- **Els municipis amb major superfície agrícola** activa a Collserola són **Cerdanyola del Vallès, Molins de Rei i El Papiol**, amb importants diferències respecte els principals tipus de conreu a cadascun d'ells: a Cerdanyola els cultius majoritaris són els conreus herbacis de secà, mentre que a Molins de Rei són els horts i l'arbrat fruiter, i al Papiol són l'arbrat fruiter, els conreus herbacis de secà i les oliveres.

- **La meitat de les parcel·les inventariades a les zones agrícoles del Parc encara es troben actives** i una elevada proporció de les parcel·les inactives s'estimen com a abandonades des de fa més de 10 anys.

- Dels conreus actius (o temporalment inactius) inventariats destaquen **els cultius herbacis de secà, que representen un 40% de la superfície agrícola activa a Collserola**, i concentrada majoritàriament a les àrees perifèriques del vessant del Vallès (Sant Cugat del Vallès i Cerdanyola del Vallès).

- Proporcionalment, cal remarcar la **davallada del cultiu d'arbrat fruiter a Collserola**, sent el **garrofer i l'ametller els que més abandonament han sofert**. D'altra banda, els espais agraris dedicats als conreus herbacis també han patit un abandonament important i, en aquest cas, representen la major part de la superfície total inactiva, tot i que com a mínim en alguns casos hi ha un cert aprofitament d'aquests espais per la pastura de ramats.

- Els **cirerers** representen el principal cultiu de fruita dolça encara actiu, amb 20,8 ha actives front a 20,5 ha inactives. La proporció del cultiu de **presseguer** actiu és alt comparat amb l'inactiu, tot i que la superfície que s'hi dedica és més reduïda. Cal dir que hi ha **molt poc cultiu d'arbrat fruiter de nova plantació**, i actualment el seu aprofitament es basa en camps amb peus relativament grans amb arrels consolidades, però sovint ja en decadència.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

- **L'olivera** és actualment el principal cultiu arbrat a Collserola i és el que es troba més actiu en el sentit que hi ha més exemples de noves plantacions i recuperacions de camps d'olivers abandonats. En aquest sentit, també és probablement el cultiu d'arbrat que millors opcions té en relació a futures recuperacions d'espais agraris abandonats a la serra.

- Hi ha només **una reduïda proporció de superfície agrícola de regadiu a Collserola**, situació que limita les opcions del conreu de més valor afegit dins el context metropolità com són les hortalisses. A més, bona part d'aquesta superfície de regadiu està ocupada per petits horts familiars amb construccions precàries i sistemes de rec a base de bidons i altres tipus de dipòsits que afavoreixen l'aspecte de marginalitat i barraquisme.

Tot i que es tracta d'un aspecte que s'allunya de l'activitat agrària estrictament entesa com a explotació econòmica, la gestió activa de conreus com a hàbitats pot tenir una evident funció de potenciació dins els espais naturals protegits, especialment quan s'ha produït un abandonament del cultiu per part de la pagesia. Dins del programa de potenciació de la fauna, el Consorci del Parc Natural de la Serra de Collserola ha aplicat una gestió de determinades finques públiques agrícoles amb l'objectiu de potenciar el seu paper tròfic per a la fauna dins les àrees naturals i seminaturals del Parc. En aquesta gestió, s'han recuperat feixes de conreus abandonats tradicionalment lligades als masos d'aquestes finques amb l'objectiu d'establir una xarxa d'espais d'interès faunístic al seu voltant en què l'ús agrícola hagi estat abandonat, caracteritzada per petites extensions de conreu intersticials implantades en àrees forestals. El programa es va desenvolupar a partir de 1989 amb la determinació dels camps més adients per les actuacions previstes a les finques públiques. La major part d'aquests conreus experimentals estaven dedicats a les sèmbras de cereals amb l'objectiu de potenciar sobretot les poblacions d'espècies subjectes a una forta pressió cinegètica, com el conill i la perdiu, però també juguen un paper important per exemple en l'alimentació de rapinyaires com l'aligot.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

La topografia de bona part del territori ha fet que sovint els espais agraris estiguin ordenats en feixes conreades amb marges per salvar els diferents desnivells del terreny. Sovint aquests marges estaven aprofitats amb la plantació d'arbrat fruiter, mentre que a les feixes es conreaven cereals o vinya.

1.4.2.2. Explotacions ramaderes

Segons el cens de 2012, hi ha 5 **ramats d'ovelles i cabres** establerts a la Serra de Collserola. A aquests, s'ha de sumar un ramat de Castellbisbal que entra tot sovint a pasturar al terme municipal del Papiol.

Estables	Municipi	Ovelles	Cabres	Finques on pastura
Can Carbonell	Sant Just Desvern	220	80	Can Carbonell (Sant Just) Can Coscoll (Sant Just) Can Solanes (Sant Just) Ca n'Oliveres (Sant Just) Can Vilà (Sant Just) Can Baró (Sant Just) Font Beca (Sant Just) Sant Pere Màrtir (Esplugues)
Font d'en Nadal	Sant Feliu de Llobregat	-	50	La Salut (Sant Feliu) Can Ferriol (Sant Feliu) Can Messeguer (Sant Feliu)
Can Cuiàs	Sant Feliu de Llobregat	200	15	Torre Abadal (Sant Feliu) Ca n'Albereda (Sant Feliu) Sansó (Sant Feliu) Can Planes (Molins)
Can Vilagut	Molins de Rei	40	20	Can Vilagut (Molins) Can Bofill (Molins)
Ca n'Oller	Montcada i Reixac	320	22	Turó Pelat (Montcada) Can Cuiàs (Montcada) Turó de Montcada (Montcada) Can Catà (Cerdanyola) Can Ferrer (Cerdanyola) Roquetes (Barcelona) Torre Baró (Barcelona)
Castellbisbal	Castellbisbal	400	50	Can Perera (El Papiol) Can Maimó (El Papiol)
	Total	1.180	237	

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

Hi ha censades una vintena d'**explotacions apícoles** distribuïdes per tot el Parc de Collserola, moltes de les quals no estan senyalitzades correctament segons la legislació vigent. Algunes d'elles estan abandonades. El nombre de ruscs a cada explotació és molt variable, en general entre 15 i 25, tot i que n'hi ha alguna que supera els 60 ruscs.

Dins el Parc, o al seu entorn més immediat, trobem 16 **hípiques**, amb cavalls de lloguer i/o pupil·latge, la majoria de les quals organitzen passejades cap a l'interior de la Serra. Aquestes són: Can Vilà, Can Fatjó i Cases de Can Biosca (Sant Just Desvern), Can Messeguer i Can Rafel (Sant Feliu de Llobregat), Can Castellví, Can Tintorer i Can Vilagut (Molins de Rei), Cal Senyoret i Can Domènec (El Papiol), Valldoreix, Can Vilallonga, Can Severino, La Pelleria i Can Calders (Sant Cugat del Vallès) i La Peça (Montcada i Reixac). A banda d'aquestes, hi ha altres masies que tenen un nombre reduït de cavalls per a ús particular.

La resta d'explotacions ramaderes són minoritàries i només trobem algunes petites granges de conills i aviram. La cria d'aquests petits animals per consum propi està molt estesa en els horts marginals.

1.4.2.2.3. Els prats

El prat sabanoide d'albellatge (*Hyparrhenietum hirta-pubescentis*) el localitzem als solells de la serra. Aquesta formació vegetal és considerada, per la comunitat científica, com una irradiació de les sabanes africanes dins del mosaic mediterrani. Aquest prat s'estructura en dos estrats herbacis ben diferenciats: un d'alt, que pot superar el metre d'alçada dominat per l'albellatge (*Hyparrhenia hirta*), i un de més baix, que arriba fins a uns 30 cm definit pel llistó (*Brachypodium retusum*), que pot ser molt dens i ocupar tots els espais lliures. A més, hi són corrents altres espècies, com el fonoll (*Foeniculum vulgare*), el matapoll (*Daphne gnidium*), la ruda (*Ruta chalepensis*) i la ginesta (*Spartium junceum*).

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

Anys enrere, el prat d'albellatge s'estengué pels vessants assolellats a causa de la tala de les zones boscoses. Durant força anys es van utilitzar per a la pastura d'ovelles i cabres, raó per la qual els pastors cremaven periòdicament les mates i els arbusts que hi creixien. En desaparèixer la pastura, es va iniciar la regeneració de la vegetació llenyosa, que ha estat força reeixida en alguns sectors. Actualment, s'observa una clara relació entre la distribució d'aquests prats i la freqüència dels incendis que es produeixen a la zona. Així doncs, el manteniment d'aquests prats passa per la pastura o els incendis.

Aquests ambients oberts són àrees de gran interès ecològic, com ho demostra la fauna que hi viu, malgrat que a primer cop d'ull poden semblar espais empobrits per la manca d'arbres. Primer de tot, cal esmentar la presència d'un invertebrat de gran interès: es tracta concretament d'un ortòpter, és a dir una llagosta, anomenada *Brachycrotaphus tryxalicerus* característica de les sabanes africanes i que, fora de la península Ibèrica, a Europa només trobem a l'illa de Sicília. També té interès la presència d'un heteròpter, una xinxa de camp, *Vibertiola cinerea*, igualment lligada a aquests ambients i escassament distribuïda.

Dins del grup dels vertebrats, lògicament aquests ambients oberts tenen un interès especial per als rèptils, animals ectotèrmes, és a dir, que depenen d'una font externa de calor per mantenir l'activitat. Els prats i les brolles són els ambients més colonitzats per les sargantanes: la sargantana ibèrica (*Podarcis hispanica*) i, més específicament, la sargantana cuallarga (*Psamodromus hispanicus*). Les serps més freqüents són la serp blanca (*Elaphe scalaris*) i la colobra verda (*Malpolon monspessulanus*).

Els ocells més propis són el bitxac (*Saxicola torquata*), que podem observar parat dalt d'una branca que fa servir de talaia, el trist (*Cisticola juncidis*) i la garsa (*Pica pica*). Igual que a les brolles, a l'hivern són freqüents els estols d'ocells fringíl·lids

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

Les principals àrees de prat sabanoide al Parc Natural de la Serra de Collserola són:

Nom	Municipi	Superfície (ha)
Turó de Montcada	Montcada i Reixac	69,011
Turó d'en Cuiàs Mort	Montcada i Reixac	9,539
Torre Baró - Trinitat Nova	Barcelona	13,947
Roquetes - Turó d'en Segarra	Barcelona	43,703
Carretera Horta - Cerdanyola	Barcelona	27,852
Turó del Traç - Torrent d'en Duran	Barcelona	6,998
Sant Genís dels Agudells	Barcelona	6,324
Font del Bacallà	Barcelona	3,081
Penitents	Barcelona	6,433
Serra Vilana - Ctra. de les Aigües	Barcelona	35,761
Vil·la Paula	Barcelona	2,478
Coll de l'Espinagosa	Barcelona	0,529
Turó de l'Espinagosa	Sant Just Desvern	6,365
Les Fatjones	Sant Just Desvern	4,343
Can Baró - Coll d'en Portell	Sant Just - Barcelona	13,726
Passeig Mirador - Font del Lleó	Barcelona	5,141
Sant Pere Màrtir - Finestrelles	Barcelona - Esplugues	11,731
Turó del Temple	Esplugues de Llobregat	16,074
Plaça de les Bruixes	Esplugues de Llobregat	1,858
La Miranda	Sant Just Desvern	1,944
Torrent d'en Biosca	Sant Just Desvern	9,201
Font Beca	Sant Just Desvern	12,376
Turó Rodó - Ca N'Oliveres	Sant Just Desvern	5,800
Penya del Moro - Can Solanes	Sant Just Desvern	9,424
Can Coscoll	Sant Just Desvern	8,804
Can Messeguer	Sant Feliu de Llobregat	3,812
Can Ferriol	Sant Feliu de Llobregat	2,193
Can Capellans	Molins de Rei	3,736
Sant Pere Romani	Molins de Rei	1,105
Riera Bonet	Molins de Rei	3,090
Torrent Can Tintorer	Molins de Rei	5,486
El Terral	Molins de Rei	2,360
	Total	354,225

*Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola**1.4.2.2.4. Repoblacions*

Paral·lelament a l'aprovació del PEPCo l'any 1987, la Corporació Metropolitana de Barcelona va començar a fer actuacions de restauració en les zones més degradades del Parc. Aquestes zones, qualificades pel Pla General Metropolità com a sistema de parcs forestals (claus 27, 28 i 29), estaven ocupades de manera il·legal, dibuixant un panorama amb una gran fragmentació per l'aparició de molts elements distorsionadors del paisatge: tanques per separar parcel·les fetes amb somiers i altres materials metàl·lics reciclats; casetes que comencen com a espai per a guardar les eines i s'acaben convertint en petites edificacions utilitzades com a traster per emmagatzemar tot tipus de materials, per fer barbacoes o lloc d'esplai de cap de setmana; corrals per a petits animals domèstics (gallines, conills, etc.) i altres aixoplucs per a gossos i gats; acumulacions de bidons per emmagatzemar aigua de pluja etc. La multiplicació d'aquests elements provocava una sensació de marginalitat. Els entorns d'aquests llocs també es veien denudats de vegetació per efecte d'una pressió molt forta de pastura i pels continus incendis que es produïen per afavorir la vegetació herbàcia i eliminar els arbusts i arbres, i d'aquesta manera anar ampliant la zona d'ocupació.

Per evitar aquestes situacions, que es produïen en diversos termes municipals de les zones perifèriques del Parc de Collserola, primer des de l'extingida Corporació Metropolitana de Barcelona, després des de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i finalment des del Patronat Metropolità del Parc de Collserola, es va procedir, conjuntament amb els ajuntaments implicats, a eradicar aquestes activitats, restaurar el perfil topogràfic original del terreny i repoblar-lo amb pins i alzines d'entre 3 i 5 sabes. Al sector nordoriental del Parc les actuacions es varen concretar en les repoblacions de Torre Baró (que a l'hivern de 1986-87 es va plantar en una superfície de 42,5 hectàrees i que degut als incendis dels anys següents s'han anat repoblant diverses zones de la primera actuació), del Forat del Vent (amb 26,77 hectàrees repoblades també l'hivern de 1986-87) i de Can Cuiàs (amb una superfície total de 22,4 hectàrees l'hivern de 1998-99).

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

En relació a les repoblacions de Torre Baró i Forat del Vent, els anys següents de la plantació es va tenir cura del seu manteniment, que va consistir inicialment en el reg i posteriorment en la sega d'herba i matolls de forma periòdica cada pocs anys. L'objectiu era evitar que la velocitat de propagació del foc fos molt elevada, donada la pendent del terreny i el tipus de vegetació herbàcia que pot arribar a tenir una alçària de 80 - 100 cm i que en estat sec es converteix en un combustible molt inflamable, i que donés temps, en cas d'incendi, a que els mitjans d'extinció poguessin arribar abans que es cremés tota. També es van realitzar tractaments contra la processionària del pi i, finalment, les primeres esporgues de les branques més baixes.

Quan l'any 1994 els arbres ja passaven del metre i mig d'alçària es va decidir que la zona de repoblació ja era apta per una pastura amb ovins. El motiu més important era reduir el cost del manteniment, que rondava les 20 pessetes/m² (0,12 €/m²). En conseqüència, es van reprendre els contactes amb els propietaris dels ramats que quedaven dins del Parc per oferir-los pasturar en aquestes superfícies repoblades sota un seguiment exhaustiu per part del personal tècnic del Servei de Medi Natural. L'objectiu era garantir la supervivència dels arbres i que el nivell de càrrega ramadera no fos tan excessiu com per destruir l'estrat herbaci, ni tan lleuger que no fes disminuir la càrrega de combustible.

Fins aquell moment els ramats s'havien mantingut als camp de conreu existents al voltant dels propis corrals. La possibilitat d'augmentar la superfície de pastura va semblar positiu en un començament, però després es va observar que la periodicitat de pas s'allargava pels següents motius:

- La pastura era diferent i les ovelles s'han d'aclimatar al nou tipus de menjar.
- Els pendents són bastant pronunciats, la qual cosa dificulta l'accés dels ramats.
- Els corrals estan força lluny i quan les ovelles arriben a la repoblació ja estan tipes o ja és hora de tornar al corral i no hi ha aigua, notant la manca d'abeuradors i corrals intermedis

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

- Cal fer un seguiment molt exhaustiu per aconseguir que la periodicitat de pas sigui la correcta sobre tot en l'època de màxim creixement de l'herba.
- En les repoblacions no s'ha de deixar entrar les cabres durant els primers anys.

Pel que fa a la repoblació de Can Cuiàs, els arbres plantats eren més grossos i ja des del primer moment hi va entrar a pasturar el ramat d'ovelles.

Entre Torre Baró i el Castell del Baró hi ha una repoblació de pi pinyoner dels anys 1940-45, que durant la primavera de l'any 2001 es va realitzar una aclarida i una esporga sanitària. La seva superfície és de 5,83 hectàrees i també està en condicions per ser pasturada.

Les principals repoblacions al Parc Natural de la Serra de Collserola són:

Nom	Municipi	Superfície (ha)	Any de plantació
Torre Baró	Barcelona	42,50	1986
Can Baró	Sant Just Desvern	20,69	1986
Forat del Vent	Barcelona	26,77	1986
Can Ferriol	Sant Feliu de Llobregat	35,70	1988
Font del Bacallà	Barcelona	4,63	1988
Font Beca	Sant Just Desvern	10,30	1990
Can Messeguer	Sant Feliu de Llobregat	2,30	1991
Serra Vilana - Torrent de l'Almirall	Barcelona	10,00	1992
Turó de Montbau	Barcelona	5,95	1993
Torre Abadal	Sant Feliu de Llobregat	2,74	1994
Penitents	Barcelona	2,35	1994
Sant Pere Màrtir – Torrent d'en Biosca	Sant Just Desvern	11,45	1995
Sant Pere Màrtir – Font de la Senyora	Esplugues de Llobregat	10,13	1995
Can Cuiàs	Montcada i Reixac	1,80	1998
	Total	187,31	

Algunes d'aquestes repoblacions han sofert incendis en diferents moments. Algunes d'aquestes àrees afectades s'han repoblat de nou (Torre Baró, Forat del Vent, Font del Bacallà, Serra Vilana, Turó de Montbau i Sant Pere Màrtir-Font de la Senyora)

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

1.4.2.2.5. Franges de protecció d'incendis forestals

El Servei de Medi Natural del Parc de Collserola va començar a realitzar franges de protecció (franges de prevenció d'incendis forestals o franges de baixa combustibilitat) l'any 1993, gairebé un any abans de sortir publicat el *Decret 64/1995, de 7 de març, pel qual s'estableixen mesures de prevenció d'incendis forestals* i obliga, entre altres, a la creació de franges a l'entorn de les urbanitzacions que no tinguin una continuïtat amb la trama urbana i que estiguin situades a menys de 500 metres de terrenys forestals. La funció d'aquestes franges és facilitar una línia d'actuació segura als mitjans d'extinció, de manera que estiguin més pendents d'apagar l'incendi que no d'autoprotegir-se.

A Collserola aquestes franges de protecció, d'una amplada de 25 metres al voltant de les urbanitzacions, es varen establir també a indrets del Parc on les característiques del bosc feien recomanable la seva realització, per exemple a les carenes perpendiculars als vents dominants i als camins de la xarxa viària bàsica de prevenció d'incendis, on es realitzen franges paral·leles al camí de 20 metres d'amplada a banda i banda. En altres casos, aquestes franges són més estretes i només tenen 2-5 metres a banda i banda de camins.

Aquí, s'elimina tot l'estrat arbustiu per interrompre la continuïtat vertical del combustible i es busca una densitat final de 150 arbres adults per hectàrea. Donat que en molts casos es parteix de densitats superiors a 1.000 arbres/hectàrea, s'aprofita per realitzar una aclarida sanitària, eliminant els arbres mal formats, torts, bifurcats, amb la guia trencada, etc. i, segons les característiques del sòl, l'orientació, el pendent, l'espècie i l'exposició als vents, es deixen menys de 500 arbres/hectàrea. L'eliminació de l'arbust es realitza mitjançant trituradora de martells accionada per la toma de força d'una eruga d'aproximadament 100 CV i les restes queden incorporades al mateix terreny. On no hi ha espècies arbòries però sí arbustives de gran port (arboç, marfull, aladern, etc.) es deixen alguns exemplars conformats com a arbres.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

En un període vegetatiu els arbustos poden rebrotar fins a 1,80 metres, com és el cas de l'arboç. Això vol dir que encara que s'hagi disminuït molt la càrrega de combustible, no es trenca permanentment la continuïtat vertical, motiu que obliga a realitzar manteniments periòdics (de fins a 2 anys en molts casos).

Donada la gran densitat d'estrat arbustiu en moltes franges, un cop eliminat aquest s'observa la pobresa de l'estrat herbaci, agreujat pel fet de deixar al sòl les restes de la trituració i les soques de les espècies rebrotadores.

Al Parc Natural de la Serra de Collserola hi ha 258 franges de protecció amb una superfície afectada total de 609,28 hectàrees. El seu cost mig de manteniment amb desbrossada mecànica és de 1.250,00 €/hectàrea i s'ha de repetir periòdicament per mantenir-les operatives. Això representa un elevat cost econòmic que es pot reduir mitjançant la pastura.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

II. DETERMINACIONS DEL PLA AGROPECUARI

II.1. Objectiu general

Implantar polítiques de foment per promoure la recuperació dels usos i aprofitaments agrícoles i ramaders per continuar-se desenvolupant de manera ordenada i compatible amb la protecció de l'espai natural i que afavoreixen la conservació de la qualitat ambiental i paisatgística del Parc.

Així, es podrà donar lloc a una adequada planificació per eradicar la marginalitat i fomentar l'establiment d'una agricultura i una ramaderia econòmicament rendible, ecològicament sostenible i paisatgísticament integrada a l'entorn natural.

II.2. Línies d'actuació

El Pla estableix les directrius per tal de coordinar l'ordenació agropecuària d'aquest territori d'abast supramunicipal donant resposta a les condicions de context i a les singulars característiques físiques i mediambientals de la Serra de Collserola.

La gestió de l'agricultura i la ramaderia al Parc Natural de la Serra de Collserola es centra en les següents línies d'actuació:

- Línia 1: Consolidar la superfície agrària, evitant que s'abandonin camps i afavorint la recuperació dels camps abandonats.
- Línia 2: Dirigir els mètodes de conreu cap a una agricultura respectuosa amb el medi i, en darrera instància, a una agricultura ecològica.
- Línia 3: Reordenar els àmbits dels horts.
- Línia 4: Potenciar la pastura controlada.
- Línia 5: Facilitar el suport necessari pel correcte funcionament de les explotacions ramaderes i orientar-les cap a mètodes de producció ecològica.
- Línia 6: Promoure una xarxa de comercialització i divulgació.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

- Línia 7: Afavorir la recuperació de varietats tradicionals i races autòctones.
- Línia 8: Inventariar les barraques de vinya, els camins ramaders i altres elements relacionats amb la història agropecuària de la serra, per tal de salvaguardar el patrimoni agrícola tradicional.

II.3. Objectius específics i mesures d'aplicació

Línia 1: Consolidar la superfície agrària, evitant que s'abandonin camps i afavorint la recuperació dels camps abandonats.

1.1. Establir una borsa de terres per tenir localitzades les parcel·les agrícoles abandonades i terres susceptibles de ser conreades, i posar en contacte els seus propietaris amb els agricultors interessats en conrear aquestes terres. En un moment en què es reivindica el foment dels productes locals, l'agricultura ecològica i l'agroturisme des de molts sectors de la societat, la cura i la gestió del paisatge i de l'entorn proper prenen una especial rellevància. L'abandó dels espais agrícoles en un àmbit periurbà aboca, en el millor dels casos, a una reforestació, que en els seus primers estadis seran brolles i matollars, formacions arbustives altament piròfites que incrementen el risc d'incendis forestals. En altres casos, aquests espais lliures són ocupats per activitats marginals (barraquisme, abocaments, etc.) que en els darrers anys s'han vist agreujades per l'aturada del creixement urbanístic i la crisi econòmica. Es tracta de fer una base de dades d'ofers de terres i una base de dades de demandants de terres. Als propietaris es demanarà el municipi, el polígon i la parcel·la cadastrals, les dades registrals, la superfície, l'ús actual, la disponibilitat d'aigua pel reg, les condicions d'arrendament desitjades i les dades personals de contacte. Als demandants es preguntarà pel municipi preferit, la superfície desitjada, el cultiu o cultius que volen dur a terme, les condicions d'arrendament desitjades i les dades personals de contacte. El Consorci del Parc farà les funcions de contacte entre les parts i només s'implicarà quan una de les parts ho sol·liciti.

1.2. Establir una borsa de dejeccions ramaderes. Contactar ramaders amb productors agrícoles, els primers com a generadors de residus ramaders i compradors de

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

productes pel consum animal (cereals, farratges, patates, etc.) mentre que els segons són generadors d'aquells productes vegetals i usuaris dels residus generats per la ramaderia (dejeccions ramaderes) com a adob.

1.3. Elaborar un inventari dels mitjans de producció al Parc, especialment de maquinària agrícola. La disponibilitat d'aquests mitjans permetria racionalitzar el seu ús, evitant adquisicions poc rendibles i reduint costos.

1.4. Mantenir els camps de conreu de les finques públiques. Els camps que per les seves dimensions i característiques siguin susceptibles de generar rendes econòmiques es cediran a pagesos professionals mitjançant els procediments legals escaients, mentre que la resta de camps i petites parcel·les es mantindran des del Consorci com a hàbitats d'ajut a la fauna.

1.5. Fomentar la custòdia de finques. Això podria oferir oportunitats de recuperació d'alguns espais agraris a Collserola. Aquestes experiències encara són relativament recents al país però s'estan consolidant amb la creació d'entitats i xarxes de custòdia del territori. El fet que a Collserola molts propietaris de finques no es dediquen a la seva explotació agrícola podria obrir la porta a aquest tipus d'iniciatives. Caldria investigar aquestes opcions i donar suport a possibles interessats en participar.

1.6. Fomentar la recuperació dels conreus històricament tradicionals a la serra de Collserola: l'olivera, l'arbrat fruiter, la vinya i els conreus herbacis extensius de secà.

1.6.1. El conreu de l'olivera és tant d'interès comercial, com ecològic i paisatgístic, i actualment gaudeix d'una certa revitalització a Collserola. En els darrers anys hi ha hagut una inversió en noves plantacions d'oliveres a diverses finques de la vessant del Llobregat i a l'interior de la serra i, fins i tot, recuperacions d'oliveres que havien estat abandonades. En la majoria d'aquests casos s'hi ha instal·lat sistemes de reg per goteig que permeten una garantia dels requeriments d'aigua en cas de sequera. L'olivera té diversos avantatges: l'olivera és un arbre rústic, amb poques exigències i menys

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

susceptible a danys per part dels senglars; permet una major mecanització; es tracta d'un producte menys precari a l'hora de comercialitzar-lo, ja que l'oli un cop envasat es pot vendre al llarg de molts mesos; l'oli d'oliva és un producte amb un alt valor afegit que ofereix moltes opcions de màrqueting adequats a les opcions de comercialització; també hi ha nombroses possibilitats de comercialització de les olives; les olives no collides que cauen a terra són aprofitades per diverses espècies de fauna com és el cas del teixó.

1.6.2. Aquí s'entén com arbrat fruiter tant els de fruita dolça (presseguers, cirerers, pruneres, etc.) com el de fruits secs (ametller). Es pot dir clarament que el conreu d'arbrat fruiter està en crisi a la serra amb una gran part de la superfície que s'hi dedicava actualment urbanitzada o abandonada, i en alguns casos des de fa ja dècades. Del poc conreu arbrat que encara manté una certa vitalitat destaca el de la cirera en algunes finques, tot i que en molts casos pateix un procés gradual d'abandonament en què s'aprofita la collita dels arbres madurs establerts mentre duren, però quan aquests es moren o esdevenen poc productius ja no són substituïts per noves plantacions. Això es deu d'una banda a la seva baixa rendibilitat i les dificultats de comercialització i també pel fet que en alguns casos en què s'ha intentat plantar fruiters nous, sense sistemes consolidats de rec, molts dels arbres han mort. Això pot limitar de manera important la seva recuperació com a conreu de secà a Collserola, el qual era el format majoritari del passat. Malgrat aquesta situació, la recuperació d'una gran part de les parcel·les abandonades com a arbrat fruiter només serà factible si es poden resoldre els problemes que han portat al seu declivi actual, i especialment pel que fa a una notable millora de la seva rendibilitat, donant molt més valor afegit al producte com podria ser l'exemple de les mandarines de Can Carlets. Així, la collita directa per part dels consumidors de fruita és una pràctica estesa de fa temps en d'altres països i que hauria de tenir bones opcions a Collserola no només per la gran població que té a la vora sinó per l'evident valor educatiu i familiar que pot significar. Caldrà trobar altres formes de comercialització, possiblement mitjançant mètodes de transformació del

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

producte (conserves, mermelades, etc.) per incrementar el seu valor afegit i superar les limitacions que imposa la comercialització del producte fresc.

1.6.3. La vinya va representar durant segles el principal cultiu de la serra de Collserola, però que mai es van poder recuperar després de la davallada causada per l'arribada de la fil·loxera (*Daktulosphaira vitifoliae*) a Catalunya. La seva presència a Collserola és força residual actualment i gairebé no arriba a representar un 1% del seu espai agrari. A més, la major part de vinya cultivada a Collserola no és comercial sinó que és fruit d'iniciatives de la pròpia administració en finques públiques. Tot i així, cal pensar que la vinya pot representar una alternativa de recuperació d'algunes finques per les opcions que pot oferir un alt valor afegit si s'aconsegueix un bon producte. En aquest sentit, l'opció de produir vi a Collserola és el fet diferencial local, el qual podria tenir sortida als molts establiments de restauració de la serra i de venda de vins dels municipis del Parc. Fins i tot, algunes d'aquestes mateixes finques que ara es dediquen només a la restauració o altres activitats com les hípiques, però que disposen de terres agrícoles, podrien ser justament les que reuneixen les condicions d'apostar-hi.

1.6.4. La relativa facilitat amb què es poden conrear els camps d'herbacis de secà de forma mecanitzada, amb una inversió reduïda en qüestió de mà d'obra i temps de dedicació, fa que actualment aquests encara representin la major part de la superfície agrícola activa a l'àmbit de Collserola. D'altra banda, els cereals tenen unes opcions més o menys fàcils de sortida als mercats establerts, de manera que les incògnites que pot patir aquest tipus de conreu depenen principalment dels factors meteorològics i de les variacions dels preus de mercat. A Collserola el conreu de cereal es concentra bàsicament a les zones planeres perifèriques de la plana vallesana. Caldrà explorar possibles alternatives de cultiu de varietats tradicionals de cereal, com l'espelta (*Triticum aestivum spelta*). La limitació de la superfície de conreu fa difícil plantejar opcions com les experiències al Parc Agrari de Sabadell o a Gallecs però possiblement es podrien considerar opcions d'adherència a algunes d'aquestes

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

iniciatives. Pel que fa a algunes petites extensions de conreu de cereal de l'interior de la serra, especialment aquelles que ja es troben inactives, possiblement caldria optar no pel cultiu de cereal sinó per la seva pastura. Aquestes extensions de secà són àrees de caça per algunes espècies sensibles de rapinyaires que nidifiquen a les parts forestals, com l'aligot (*Buteo buteo*), ja que alberguen les principals poblacions de conill (*Oryctolagus cuniculus*). També són essencials per a molts ocells hivernants. D'altra banda, estudis de la Universitat de Barcelona sobre el teixó (*Meles meles*) a Collserola han demostrat el seu interès per aquesta espècie que, tot i tenir les teixoneres també dins zones forestals del Parc, inclou aquests espais agraris extensius als seus territoris. Dins els herbacis extensius també s'inclouen els conreus farratgers, tant de gramínies com de lleguminoses, i que poden suposar una bona font de subministrament per les hípiques establertes a la serra.

1.7. Evitar la parcel·lació de finques agrícoles en porcions inferiors a les unitats mínimes de conreu. Aquestes estan establertes pel *Decret 169/1983, de 12 d'abril, sobre unitats mínimes de conreu* i són de 3 hectàrees pel secà i 1 hectàrea per regadiu a les comarques del Barcelonès, Baix Llobregat i Vallès Occidental.

1.8. Estudiar la implantació de nous conreus, com poden ser els de flors, plantes ornamentals, aromàtiques i conreus energètics.

1.9. Aprofitar les oportunitats que ofereixen el món de restauració a Collserola per prioritzar alguns conreus. L'exemple més clar són els horts que produeixen calçots i que al Parc hi ha molts restaurants especialitzats en calçotades.

1.10. Regular els tancaments perimetrals de les parcel·les agrícoles. La instal·lació de barreres físiques als sòls agrícoles de Collserola està motivada principalment per la necessitat d'evitar o reduir els possibles danys ocasionats per la fauna, sobretot pel cas de senglars i conills, i en menor mesura pels robatoris. Les característiques dels tancaments (alçada, impermeabilitat, etc.) dependran bàsicament del tipus de conreu

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

(fruiter, horta o vinya) o del tipus d'explotació ramadera (ovina/caprina o equina) i només s'admetran a partir d'una determinada superfície. Les tanques han de tenir un tractament regular i homogeni en tota la seva longitud. Els tancaments podran ser de pedra en sec o de materials diversos (mallasso, tanca cinegètica, tanca de simple torsió, tanca metàl·lica rígida, pastor elèctric, baranes de fusta etc.), buscant la màxima integració paisatgística amb l'entorn i, sempre que sigui possible, compatibles amb la circulació de la fauna silvestre. No es podran utilitzar materials de recuperació no concebuts com a tancaments i en cap cas s'utilitzaran acabats punxants o tallants, ja siguin d'origen vegetal, metàl·lic ni de cap altre material. Les tanques vegetals estaran formades preferentment per espècies autòctones, no es podran utilitzar espècies exòtiques invasores i es tindrà en compte el *Decret 42/2007, de 20 de febrer, pel qual s'estableixen mesures per a la prevenció del foc bacterià (Erwinia amylovora)*.

Línia 2: Dirigir els mètodes de conreu cap a una agricultura respectuosa amb el medi i, en darrera instància, a una agricultura ecològica.

2.1. Fomentar els sistemes de producció respectuosos amb el medi, ja siguin els mètodes de producció integrada o bé producció ecològica, seguint les normes tècniques de cadascun d'aquests sistemes establertes pels respectius consells reguladors que depenen del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural de la Generalitat de Catalunya.

2.2. Establir un codi de bones pràctiques agràries basat en la lluita contra l'erosió, la racionalització del reg, dels productes fitosanitaris i dels adobs, l'aprofitament de les restes vegetals i la conservació i potenciació de les tanques verdes dels marges.

2.3. Establir unes directrius bàsiques relatives a la gestió dels recursos hídrics. Caldrà racionalitzar les captacions actuals d'acord amb les concessions existents, adequar els conreus a les disponibilitats d'aigua i avançar en la eficiència de l'ús de l'aigua en l'agricultura mitjançant la implantació de pràctiques estalviadores més modernes i tecnificades. Cal assegurar el control de l'efluència de lixiviats, principalment nitrats,

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

que poden constituir un problema vinculat a l'eutrofització de les aigües. Fixar els mecanismes de gestió integral de l'aigua a través dels instruments de coordinació necessaris entre les administracions amb competència en aquest àmbit i amb els usuaris de l'aigua.

2.4. Limitar el conreu de les àrees agrícoles de les reserves naturals parcials als mètodes de producció integrada o bé producció ecològica. Dins la reserva natural parcial de la Font Grogà no hi ha cap clariana agrícola mentre que a la reserva natural parcial de la Rierada - Can Balasc sí que existeixen clarianes agrícoles aprofitant les terrasses al·luvials de la riera de Vallvidrera i entorns de masies: Can Busquets, Can Modolell, Can Salat, Can Planes, Can Rabella, Can Pasqual i Can Calopa de Dalt. Les àrees agrícoles de les reserves naturals parcials es mantindran sempre que els seus mètodes siguin respectuosos amb el medi (agricultura integrada o agricultura ecològica) i no es converteixin en horts marginals.

Línia 3: Reordenar els àmbits dels horts.

3.1. Regular els horts a la serra, que en molts casos són horts marginals degut al seu estat de precarietat pel que fa al barraquisme, materials dels tancaments, reg amb bidons, etc. Els horts familiars cal considerar-los com un equipament urbà, ja que no tenen res a veure amb l'agricultura com a activitat econòmica i venen a satisfer unes necessitats derivades del món urbà. Existeixen algunes experiències interessants d'horts ecològics urbans amb beneficis socials i de benestar, i cal no oblidar l'interès que poden tenir aquests nombrosos petits horts per a la biodiversitat. El format típic de molts dels horts tradicionals de les vessants del Llobregat, que combinen el conreu d'hortalissa amb arbrat fruiter, aporta diversitat ambiental al paisatge afavorint espècies com l'eriçó (*Erinaceus europaeus*).

3.2. Col·laborar amb els ajuntaments i altres entitats per eradicar els horts marginals fora d'ordenació, que es troben sovint amb un excés desmesurat de petites construccions i barraques que va més enllà de les necessitats estrictes de guardar les

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

eines. El seu enderroc ha de comportar la restauració de la realitat física alterada. Els usuaris dels horts fora d'ordenació es poden reubicar als horts urbans familiars.

3.3. Col·laborar amb els ajuntaments i altres entitats per la implantació dels horts urbans familiars. Aquests horts, gestionats des dels ajuntaments o des d'entitats privades, s'han d'ubicar en sòl qualificat com a equipaments, representen una alternativa ordenada als horts marginals i disposen d'una normativa pròpia i d'una sèrie de serveis: casetes, àrees d'estada comunes, aparcaments, lavabos, instal·lació de reg, etc. Alguns dels principals objectius de qualitat d'aquests espais són: constituir uns espais d'horts que estiguin ben inserits al lloc, promoure-hi bones pràctiques d'agricultura ecològica basades en criteris de sostenibilitat ambiental, ordenar-ne els usos i les activitats, definir uns criteris formals i materials coherents, garantir la connectivitat externa i l'accessibilitat interna, fomentar una utilització pública responsable, fomentar la gestió comunitària dels horts, promoure l'associacionisme entre els usuaris, impulsar estratègies participatives, recuperar sempre que sigui possible les infraestructures agràries i fomentar l'ús educatiu de l'espai.

Línia 4: Potenciar la pastura controlada.

4.1. Fomentar la pastura a les àrees agrícoles abandonades, franges de protecció, repoblacions i prats secs.

4.2. Definir les possibilitats de pastures, el nombre de ramats i les dimensions d'aquests, les infraestructures necessàries i els seus itineraris. Per això s'hauran de tenir en compte molts factors com són els tipus de vegetació, els corrals permanents i els corrals temporals o intermedis, els abeuradors, els camins, la senyalització, els riscos (tant pels pastors com per les ovelles com per a tercers), les races d'ovelles mes indicades, les millores pertinents en els treballs silvícoles previs o la introducció de conreus de gramínies i lleguminoses.

4.3. Estudiar el paper de la pastura en algunes zones de les vessants de municipis del Baix Llobregat amb antics conreus de garrofers, ametllers i oliveres de secà per tal de

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

veure si es pot millorar o ampliar la seva gestió de cara al manteniment i/o revitalització d'aquests conreus i d'un paisatge interessant per la diversitat biològica.

4.4. Construir instal·lacions ramaderes per facilitar la pastura, com corrals, tancats temporals, abeuradors, etc., seguint l'exemple de la nau per ovelles a Ca n'Oller (Montcada i Reixac).

4.5. Millorar els accessos a les pastures per facilitar els desplaçament dels ramats, tant a l'interior com a l'exterior del Parc.

4.6. Compatibilitzar les hípiques amb l'entorn. En els darrers anys, hi ha hagut una transformació de l'activitat agrària d'algunes finques a Collserola cap a una activitat terciària de serveis en forma d'hípiques comercials. Generalment els cavalls s'alimenten amb farratges i pinsos provinents de llocs molt distants, però en alguns casos també s'ha produït una transformació del cultiu d'arbrat fruiter que hi havia en prats de farratge de regadiu per a l'alimentació dels cavalls. Tenint en compte que algunes d'aquestes finques disposen de terres agrícoles actualment inactives, caldria examinar les possibilitats que hi poden haver per recuperar la seva activitat, encara que fos com a pastures en prats o deveses d'arbres fruiters.

Línia 5: Facilitar el suport necessari pel correcte funcionament de les explotacions ramaderes i orientar-les cap a mètodes de producció ecològica.

5.1. Informar de la normativa vigent i regularitzar les explotacions ramaderes. Totes les explotacions han d'estar inscrites al Registre ramader del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural de la Generalitat de Catalunya. Les explotacions apícoles tenen un codi per explotació mentre que les ovines/caprines i equines, a més del número d'explotació també tenen un codi identificador per cada animal.

5.2. Fomentar, mitjançant informació i formació, els mètodes de producció ecològica.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

5.3. Establir contactes amb escorxadors per centralitzar-hi les produccions de la ramaderia ovina i caprina del Parc. Permetria donar valor afegit al producte, millorar els beneficis dels ramaders i possibilitar la comercialització directa de la carn.

Línia 6: Promoure una xarxa de comercialització i divulgació.

6.1. Recopilar informació dels canals actuals de comercialització.

6.2. Determinar possibles nous punts de comercialització.

6.3. Establir la xarxa de comercialització de productes agropecuaris del Parc de Collserola que inclogui la venda directa (en la mateixa explotació, agrobotigues, mercats locals, fires), la venda de circuit curt (establiments minoristes, cooperatives de consum, establiments de turisme rural o de restauració) i per internet.

6.4. Publicar al web del Parc les dades dels productes agropecuaris de Collserola i de llurs canals de comercialització.

6.5. Crear una marca comercial de qualitat ("Collserola", "Producte del Parc", etc.) propietat de l'òrgan gestor del Parc Natural de la Serra de Collserola i que doni identitat local i valor afegit als productes de les diverses activitats agropecuàries, als elaborats artesanals i als serveis (restauració). La marca de qualitat no hauria de suposar una duplicació de certificacions, especialment quan ja existeixen mecanismes de certificació de producció agrària integrada o ecològica ben reconegudes i regulades. La marca de qualitat ha d'estar més enfocada al *fet geogràfic*, identificant l'origen del producte procedent de la serra de Collserola. En aquest sentit els controls de qualitat haurien d'estar enfocats en relació amb la seva producció ordenada a Collserola, independent de si són d'ecològica o integrada, tradicional o artesanal, seguint directrius de bones pràctiques, respectant el medi natural en què es troben i subratllant el valor local.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

6.6. Promocionar la marca de qualitat amb ajudes per a la seva dinamització: elaborar estudis de mercat, sortides de camp, millores de presentació dels productes, etc.

6.7. Elaborar material multimèdia (publicacions, exposicions, programes pedagògics, etc.) per difondre els valors territorials, ambientals i productius, i dirigits a diferents segments de la població per obtenir la complicitat social.

Línia 7: Afavorir la recuperació de varietats tradicionals i races autòctones.

7.1. Identificar les varietats locals i tradicionals conreades a Collserola i que es puguin haver conservat en horts per a l'autoconsum. Sovint aquestes varietats són mantingudes per pagesos i poden ser d'alt valor en qüestions de diversitat genètica.

7.2. Informar als agricultors i ramaders de l'existència de varietats tradicionals dels diferents conreus i d'espècies antigues que avui ja no es conreen així com les races autòctones catalanes d'animals domèstics.

7.3. Promoure contactes amb entitats especialitzades en la recuperació de varietats tradicionals i amb associacions de criadors de races autòctones.

7.4. Assajar, multiplicar i promocionar varietats tradicionals pròpies de la serra o d'àmbits propers. Collserola, seguint la seva tradició com a espai de recerca aprofitat ja de fa temps en d'altres àmbits, pot oferir bones oportunitats de col·laboració a organismes que es dediquen a la investigació i millora de varietats locals i tradicionals, aportant espai agrícola per al seu ús com a camps experimentals en la recerca sobre les varietats locals, tant pel que fa a finques públiques com en convenis tipus custòdia amb propietaris particulars. Aprofitant la seva ubicació, en general seria convenient promoure també col·laboracions amb centres de recerca i formació agrària de l'àmbit metropolità.

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

7.5. Impulsar el cultiu de la varietat de tomàquet '*Mandó de Collserola*'. Aquesta varietat s'ha conservat des de fa generacions a la masia de Can Mandó, a la vessant solella del fondal de la Budellera, al nord de Vallvidrera i el Tibidabo. És una varietat no seleccionada ni comercial que es caracteritza principalment pel seu fruit gran, ple, saborós, de forma esfèrica-aplanada i de pell fina de coloració vermell-taronja, amb les fulles arrugades i els folíols de forma i distribució irregulars. Durant els cicles vegetatius de 2011 a 2013 s'han realitzat diferents experiències per garantir la conservació de la varietat aplicant estratègies de multiplicació de la llavor que assegurin la puresa varietal original i evitin la transmissió de patògens per llavor.

7.6. Definir un, o més d'un, producte agropecuari com a símbol identificador del propi espai, com seria el cas de la carxofa o el pollastre de pota blava en el cas del Parc Agrari del Baix Llobregat, el pa de Sant Julià al Parc Agrari de Sabadell, o la mongeta de ganxet o el pa d'espelta a Gallecs. Històricament, determinades àrees de Collserola concentraven diferents tipus de cultius, com el cultiu d'arbrat fruiter al Papiol i Molins de Rei, els garrofers a Sant Just Desvern i Sant Feliu de Llobregat o els cereals (i anteriorment la vinya) a Sant Cugat del Vallès i Cerdanyola del Vallès, però actualment resulta difícil destacar un producte concret de la serra, tot i que algunes finques han guanyat un cert nom propi per als seus productes, com les mandarines, les cireres, l'oli d'oliva o les iniciatives de recuperació del vi promogudes per l'administració. En aquest sentit, s'haurien d'identificar quins conreus serien susceptibles a aquest tipus de potenciació, considerant la idoneïtat climàtica i de sòls de la serra, les possibilitats de valor afegit, de mercat, etc. Possibles candidats podrien ser els derivats de la ramaderia (xais) o alguna hortalissa (tomàquet *Mandó de Collserola*).

Línia 8: Inventariar les barraques de vinya, els camins ramaders i altres elements relacionats amb la història agropecuària de la serra per tal de salvaguardar el patrimoni agrícola tradicional.

8.1. Localitzar i catalogar les barraques de vinya que encara es conservin actualment, ja sigui de manera total o parcial. Les barraques varen ser elements importants

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

estretament lligats a l'aprofitament agrícola de la serra fins a mitjan del segle XX. La transformació dels usos i costums i el progressiu abandonament dels conreus de secà posterior, van comportar, però, que s'anessin degradant fins arribar, en molts casos, a desaparèixer o a trobar-se actualment en un estat ruïnós. Malgrat tot, més o menys reconeixibles, encara avui en resten més d'un centenar, concentrades sobretot al vessant del Llobregat. En aquestes modestes construccions, els pagesos es protegien de les inclemències meteorològiques durant les jornades de feina al camp i podien guardar-hi algunes eines i l'avituallament del dia. El sistema constructiu és d'una gran economia ja que utilitza els materials existents a l'entorn (pedra) i no requereix materials d'unió (morter). La tipologia més comuna és la de cabana de pedra seca, de planta circular, quadrada o rectangular, gairebé sempre formada per una sola estança i tancant la volta per aproximació de filades. Una variant constructiva que trobem sovint a Collserola són els aixoplucs, habitualment de dimensions inferiors a les cabanes. Els aixoplucs poden ser aprofitant balmes o petites coves naturals en les que es construeix un petit parament frontal de pedra seca; per buidatge del parets argiloses creant artificialment una cova o bé espais buits que s'ubicaven a l'interior dels marges de pedra seca quan es construïa el mateix marge.

8.2. Restaurar les barraques de vinya que sofreixin un procés inicial de degradació.

8.3. Estudiar i valorar la restauració de la resta de barraques de vinya.

8.4. Elaborar el catàleg dels camins ramaders de la serra. Els camins ramaders són camins públics per on discorre o ha discorregut tradicionalment el trànsit ramader. Els camins ramaders tenen un paper clau en el medi natural al servir com a eixos de connexió entre ecosistemes diferents, fomentant la biodiversitat de les espècies i actuant com un corredor ecològic de patrimoni públic amb un elevat valor turístic. A part de l'ús tradicional dels camins ramaders com a lloc de pas de ramat transhumant, la llei contempla altres usos com són els compatibles (aquelles activitats agrícoles tradicionals que es porten a terme sense destorbar el trànsit ramader) i els complementaris (el passeig, la pràctica del senderisme, les marxas a cavall i l'ús de vehicles no motoritzats, que respectin la prioritat del trànsit ramader). La seva

Pla Agropecuari del Parc Natural de la Serra de Collserola

classificació és aquell acte administratiu en el qual es descriu quins camins ramaders hi ha en un municipi, on es troben i com són. Legalment la classificació d'un camí ramader té un caràcter merament declaratiu, però el seu valor és molt important ja que és el primer pas per a poder exercir la defensa del mateix. Un cop classificat un camí ramader, es procedeix al partionament del mateix, en el qual es defineixen els seus límits. Un cop aprovat, es declara el camí com a bé de la Generalitat de Catalunya, naturalesa que preval sobre les inscripcions del Registre de la Propietat. El darrer pas és la fitació, que consisteix en assenyalar els límits del camí ramader de manera permanent sobre el terreny.

8.5. Elaborar un catàleg de la resta d'elements relacionats amb la història agropecuària de la serra. Els murs de pedra seca, mines d'aigua, recs, sínies, canals, basses de reg, basses per sulfatar, etc, són construccions discretes que formen part de la història i la tradició de la serra des de temps immemorials. La característica comuna a totes elles és la seva senzillesa i enginy.